ԱՒԵՏԱՐԵՐ

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ, ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ, ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ, ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ՀԱՏՈՐ 40. ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ, ԱՊՐԻԼ 23, 1887 ԹԻՒ 17.

WIEN 8.87 ZIEGLERG

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

	Երես
Կեանք մը որ Ազդեց	129
Հաշտութեան Կամուրջը	129
Ինչ Դիրքն Ի Սուրբ Գիրս	130
Ծովու Պատմութիւն մը	131
Պատերազմանք և Գործաւորաց Օրականը	132
Անգղիերէն Լեզուին Ապագան	132
Աւելի Պլուք	133
Փշրանք	133
Նամակներ	133
Հանդէս Քաղաքական	135
Արժէք Դրամոց	136

ԱՒԵՏԱՐԵՐ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ կը հրատարակուի ամեն Շաբաթ օր։

Տարեկան գինն է ամեն տեղւոյ համար, 2 Մեճիտիյէ, վեց ամսեայն՝ 1 Մեճիտիյէ, կանխիկ, եւ հատը 40 փարա։ Թղթատարի ծախքը խմբագրութեան վրայ է։

Խմբագրութեան վերաբերեալ նամակներ պարտին ուղղուիլ առ Մր. Հ. Ս. Պարճըմ։

Բաժանորդագրութեան եւ թղթատարութեան պատկանեալ ամեն գրութիւնք պարտին ուղղուիլ առ Մր. Ո. Ո. Բիք, Ամերիկան խան, կ. Պոլիս։

Ամերիկայի Միսիոնարաց Ընկերութեան կողմանէ։
Ձ. Ռ. ԿՐԻՆ, ԱՐՏՕՒԱՏԵՐ
Հ. Ս. ՊԱՐՆԸՄ, ՏՆՕՐԷՆ–ԽՄԲԱԳԻՐ

ԿԵԱՆՔ ՄԸ ՈՐ ԱԶԴԵՑ

Երեսուն տարի առաջ Լոնտոնի նաւարանին չուրջը կը դանուէր այնչափ մեծ բազմութիւն հեթանոս ժողովրդեան որչափ կար Ափրիկէի որևիցէ գաւառին մէջ։ Մեծ վաճառատանց եւեր կային անհամար հրապարակներ և նեղ անցքեր լի մառախղով և աղտեղութեամբ և ամեն սոսկալի տեսարաններով, ձայներով և գարշահոտութեամբ։ Մարդկային ցեղին սովրնագոյն ներկայացուցիչներուն որջն էր այն։ Այս թաղերուն մէջ հարուստ և աղքեցիկ դասը կը կազմէին օղի վաճառողներ և խաղամոլութեան դժոխային տուներու տէրեր։ Այս տահճանաց մէջ կը մեծնային և կը հասնէին ի չափ հասակի մարդկութեան՝ տղայք որ երբէք լսած չէին Քրիստոսի անունը եթէ ոչ հայհոյութեան մէջ։ Հոս մէկ թեմ մը ունէր երեսուն հազար հոգի, բայց հոգևոր պաշտօնեայն երբէք չէր համբակեր եկեղեցիէն դուրս ելնել ուսուցանելու համար։

Պատահեցաւ որ երիտասարդ մը, Զարլզ Լօուտըր անուն, որ կը վերաբերէր Անգղիական հին ընտանիքի մը, այս տեղէն անցաւ երբ նոր լրացուցած էր Օքսֆորտի համալսարանին ընթացքը։ Նորա դասակից ընկերները կը պատրաստուէին ըլլալ դիւանագէտ կամ բանակի պաշտօնակալ, կամ փաստաբան, լի խղճերով և յուսով աշխարհի մէջ անուն շահելու։ բայց Լօուտըր, որպէս ըսաւ, ''ուր և երթար կը լսեր տառապանաց, ցաւոց, քրքիջներու և հայհոյութեան խուռն ձայն որ այս խորերէն կը հնչէր իւր ականջին։'' Որոշեց ի բաց թողուլ աշխարհի ուրիշ ամեն գրաղումք, այս մարդոց օգնելու համար։ Տուն մը վարձեց ամենէն վատ փողոցներէն միոյն մէջ և հոն բնակեցաւ, ըսելով, ''Միայն իրենցմէ միոյն ունկն կը դնեն, և ոչ դժուարիւն յայտնող այցելուներու։''

Ամեն օր կը քարոզէր փողոցներուն մէջ, և ամիսներով կը քարկոծէին ղնա կղմինարի կտորներով, վրան կրակ կ'ընէին և կը հալածէին անիծիւք։ Դժբախտաբար պերճախօսութիւն չունէր որով կարենար ազդել անոնց։ ծանր և թոթով էր նորա լեզուն, բայց նա աշխատիրա, համբերող և եռանդուն էր։ Տարուէ տարի ապրեցաւ անոնց մէջ։ Մինչև անգամ վատթարագոյն չարագործը սորվեցաւ յարգել բարձրահասակ նիհար քարոզիչը զոր տեսած էր երբ նա կը հանդարտեցուներ փողոցի կատաղագոյն կռիւը, անվախ կանգնելով հանդէպ մոլեգնեալ ամբոխներու, կամ երբ կը լանար քոլերայի ախտէն բռնուածները։

Մր. Լօուտըր ապրեցաւ Լոնտոնի նաւարանի թաղը քսաներեք տարի։ Գիշերային դպրոցներ, և արհեստական դպրոցներ բացուեցան, և ապաստանարաններ վասն արբեցողներու, բանտէ արձակուածներու և անկեալ կիներու։ Մեծ եկեղեցի մը կառուցուեցաւ և բաւական թուով առաքելական մատուռներ։ Այս գործին մէջ նորա դվխաւոր օգնականներն էին այն մարդիկ և կիները զոր նա աղատած էր դժոխք տանող ճամբաներէն։ Նորա եկեղեցին տեսնող այցելու մը ըսաւ, ''ժողովուրդը կը տարբերի ուրիշ բոլոր ժողովուրդներէ այս մասին որ կատարելապէս լուրջ և եռանդուն է։''

Մր. Լօուտըր իւր աշխատութեան տակ ընկճեցաւ, և արագ եղաւ ծերունի, հոգերով հիւծեալ։ Մեռաւ դիւղի մը մէջ ի թիրոլ ուր գացած էր ամիս մը հանգիստ ընելու համար։ Բերին նորա մարմինը նաւարանի թաղը ուր այնչափ երկար տեսեր աշխատած էր։ Այն կամուրջին վրայէն ուր անգամ մը մոլեգին ամբոխ մը հալածած էր զնա որոշած ըլլալով զնա սպանել, նորա մարմինը տարուեցաւ յարդանօք, մինչ ոսոխիականութիւնն սոսկալուած էր եւս պահել հեկեկացող մարդոց բազմութիւնը որ բուռն կերպիւ յառաջ կու գային վերջին անգամ ակնարկ մը նետել յերեսս ''Հայր Լօուտըր''ի որպէս կը կոչէին զնա։ Լոնտոնի թերթերէն մին կ'ըսէ։ ''Երբէք տեսնուած չէր այնպիսի յուղարկաւորութիւն յԱնգղիա։ Արեւելեան Լոնտոնի ամբողջ ժողովուրդը դուրս ելած էր, այն օրը դադրեցուներ իւր գործերը։ Զիզըվերսթ գացող յատուկ կառախումբը բազմութեամբ լեցուած էին և հազարաւորք հետ կ'երթային, — թշուառ մարդիկ և կիներ զորս նա բարբարոսութենէ վեր առած էր ի կեանս և ի յոյս։''

Կան բազում ապացոյգք կենաց որ բաց են երիտասարդաց երբ կը սկսին կենաց գործը, բայց ոչ մին աւելի աղնուագոյն է կամ կը տանի աւելի ուղղակի յերկինս քան զոր ընարեց նոր դարուս այս խաչակիրը։

ՀԱՇՏՈՒԹԵԱՆ ԿԱՄՈՒՐՋԸ

Զարմանալի խօսք մըն է այն զոր կը դանենք Պօղոս Առաքելոյն առ Կորնթացիս ուղղեալ Թղթերէն միոյն մէջ — ''Երբև Թէ Աստուած կը բարեխօսէր մեզմով։ կ'աղաչենք ձեզի Քրիստոսի կողմանէ, հաշտուեցէք Աստուծոյ հետ։'' կը թուի թէ տեղերը փոխանակուած են։ Առաքեալը չատորագրեր մեղապարտ ապըստամբ մը որ կ'աղերսէ վասն ողոր-

մուԹեան, այլ անիրաւեալ վհՀապետ մը որ կ'աղաչէ ապաստամբին գալ և վնտռտել ԹողուԹիւն։

Կամապաշտ և յանդուգն երիտասարդ մը ատտիկ վէճ մը ունեցաւ իւր քաղցրաբարոյ հօր հետ, և նորա դրամը գողցնալէ ետեւ փախաւ։ Իբր երկու տարի ետքը հայրն իմացաւ Թէ ապաշնորհ որդին կը դտնուէր ի Լոնտոն ուր անառակուԹեամբ կ'ապրէր և անձնատուր եղած էր արբեցողուԹեան։ Ծպտեալ ոստիկանի մը դիմեց որ ատուգէ անոր ուր ըլլալն, և ի վախճանի այդ պաշտօնեակալը գտաւ զնա հիւծեալ և հիւանդ, անպարկեշտ տան մը մէջ։ Հայրը փութով դնաց այն տեղը և խոկոյն Թոյլ տրուեցաւ նմա մտնել երբ դուշեց, "Ա,յն պատանին իմ որդիս է։" Երբ հայրը զարԹեցուց Թշուառ պատանին, որ առնոր դարձուց իւր արիւնալից աչքերը և ուռուցեալ դէմքը, իւր առաջին խօսքն եղաւ, "Խե՛ղճ որդեակ իմ, եկայ դքեզ դանել, ոտն կոտ ըլա՞ս։" Ա,րտասուաց հեղեղք յորդեցին յաղԹահարեալ ապստամբին աչքերէն և հեկեկանօք դուշեց, "Հա՛յր, եԹէ կրնաս ներել ինձ, քեզ հետ տուն կու գամ։" Ա,յս օրինակը ոտկար կերպիւ կը պատկերացունէ այն գործը զոր անհունն Ա,ստուած անընդհատ կը կատարէ։ ՇրԹամքը հաղարաւոր հաւատացրիմ քարոզչաց և ուսուցչաց և իւր Հոգւոյն անդադար Թախանձանօք մեր Ա,ստուածը յարատեւ կ'ըսէ յանցապարտ մեղաւորաց, "Խե՛ղճ որդեակ իմ, մեղսալից դուստր իմ, տուն կու դա՞ս։" Նա ինքն կու դայ յառաջ։ Կ'ըսէ, "Հիմա եկէք վիճաբանինք," ի քննին առնուն խնդիրը, և յետոյ կ'ըսէ Թէ ինչպէս սիրաեր որ յանչափս կարմրացեալ են մեղօք կրնան ըլլալ ասրի պէս ճերմակ։ Որպիսի՛ սիրտ ունի մեր Հայրը։

Երբ վէճ մը երկար ատեն տեւած է ի մէջ երկու անձանց, մեծ խնդիր է ի մի վայր բերել երկու կողմն որ խօսքին իւրեանց գժուարուԹեան վրայ։ Սուրբն Ա,ստուած ինք յառաջ կու դայ։ Նա կը մօտենայ իւրաքանչիւր մեղաւորի որ կամապաշտուԹեամբ և անղգամուԹեամբ ապստամբած է անոր դէմ։ Եւ նա կ'առաջարկէ հաշտուԹեան պայմանները, ճիշդ ինչպէս վհՀապետ մը իրաւունք ունի ընել։ Երկու բաներ անհրաժեշտ են լիակատար հաշտուԹեան համար։ Ա,սոնց մին արդէն կատարուած է, միւսը պարտի կատարուիլ։

1. Դու մեղանչած ես, և մեղքն արժանի է պատժոյ։ ԿառավարուԹիւն մը երկրի վրայ կամ յերկինս, որ չունի պատիժ վասն անիրաւուԹեան՝ անիշխանուԹիւն է։ Ա,ստուածային արդարութիւնը կը պահանջէ որ քու մեղքերդ պատժուին։ Քու Սուրբ Գիրքդ այս նոյն դլխուն մէջ կ'ըսէ քեզ Թէ, "Ա,ստուած զանիկայ որ մեղք չէր դիտեր, մեզի համար մեղաւոր սեպեց որ մենք անոր միջոցովը Ա,ստուծոյ արդարներն ըլլանք։" Պօղոս ըսել կ'ուզէ ասով Թէ Յիսուս Քրիստոս իւր քաւչարար մահովն խաչին վրայ քու տեղդ բռնեց, և հոն կրեց ինչ որ դու մեղաւորդ արժանի էիր կրել։ ԵԹէ զղջմամբ և ուղիղ հաւատով կ'ընդունիս խաչեալ Փրկիչը իբրև քու վոխանորդդ և կը յանձնես դքեզ Ա,ստուծոյ, ներում պիտի դտնես։ Դու պիտի նկատուիս արդար ի սէր նորա։

2. Ա,րդ՝ կատարուած է առաջին պայմանը որ կարեւոր էր որպէս զի հաշտուիս Ա,ստուծոյ հետ։ Քրիստոս կատոյց կամուրջը և այժմ պարտիս անցնիլ ա,նոր վրայէն։ Շարժումն դէպ յԱ,ստուած պարտի սկսիլ քու կողմանէդ։ Ունկն դիր Թախանձող Ա,ստուծոյն որ կը գոչէ քեզ, "Թող ամբարիշտը իր ճամբայէն հրաժարի և Տէրոջը դառնայ, ինչու որ անիկայ առատապէս կը ներէ։"

Թէ ի՞նչ մանուածոր մեղքէ կամ մեղքերէ պարտիս հրաժարիլ, հարցուր խղճիդ, քննէ Ա,ստուծոյ պատուէրները։ Լսած եմ մարդու մը վրայով որ արիՀնուԹիւն յառաջ բերելու համար դուժմարուած մեծ և հանդիսաւոր ժողովի մը դացած էր։ Պաշտօնեային կը Թախանձէր ղարԹուցեալ մեղաւորը որ անպայման կերպիւ հպատակի Ա,ստուծոյ, և լիչեց Ցիսուսի խօսքը, "Ա,ռաջ եղբօրդ հետ հաշտուէ, ու եռքը եկուր որ քու ընծադ մատուցանես։" Ցիշեալ մարդը ելաւ դուրս դնաց մոխրագոյն սրահը։ սակաւ ինչ եռքը եկեղեցւոյ ծառաներէն մին եկաւ և դուրս կոչեց ուրիշ մարդ մը։ Մոխրագոյն սրահին մէջ այն մարդը որ նախ դուրս ելած էր խոստովանեցաւ միւսին Թէ անիրաւած էր զնա, և անկեղծաբար խնդրեց իւնամանէ ԹողուԹիւն, որ չնորհուեցաւ։ Ցետոյ նա դարձաւ ժողովոյ սրահը, տուաւ իւր սիրտը Տէրոջը, և դտաւ խաղաղուԹիւն։ Ա,ւետարանական դործածառնուԹեան նման հաշտուԹիւն մըն էր այս Ա,ստուծոյ հետ։ Ինչ կէտի մէջ որ Սուրբ Հոգին կը տեսնէ քեզ, պարտիս տեղի տալ։

Ո՛վ բարեկամ, Ա,ստուած կը Թախանձէ քեզ։ ԵԹէ միայն Թոյլ տաս անոր, անպատում օրհնուԹիւններ պիտի հեղու քու վրադ։ Ա,յդ սիրոյ կամուրջին միւս ծայրը կը կենայ նորա կարկառեալ ձեռքը և բաց դուռը։ Նա կը սպասէ որ դքեզ ողջունէ։ Նա կը հրաւիրէ դքեզ ոչ Թոյլ ղեղխուԹեան և անձնասիրուԹեան կրօնիմ, այլ խիստ և աղնիւ կառոյց և յաղԹական զրահի։ Նա կը հրաւիրէ դքեզ բարձրադոյն և սրբադոյն կենաց որուն այլ մարդ և կին կրնան հասնիլ այս աշխարհիս մէջ, և հանգերձեալ աշխարհին մէջ լուսաճաճանչ Թագի և յաւիտենական կենաց։

ԿՆՈՋ ԳԻՐՔՆ Ի ՍՈՒՐԲ ԳԻՐՍ

[Խմբագրական]

Եթէ Սուրբ Գիրքն ստուգիւ յայտնուԹիւն է Ա,ստուծմէ, ինչ որ այն կ'ուսուցանէ՝ Ա,ստուծոյ վայել պիտի ըլլայ։ Ըստ որում մարդ ստեղծուած է ընտանեկան, ընկերական, եւ բնական կազակցուԹեանց մէջ, Սուրբ Գրոց հրամանները պարտին ըլլալ համաձայն նորա դերադոյն զարգացման այս բոլոր յարաբերուԹեանց մէջ։ Կարեւոր է մանաւանդ գիտնալ Ա,ստուածաչունչին դաղափարն ընտանեաց վրայ, վասն զի ոչ մի ազդ կրնայ ունալ երկար ատեն զօրաւոր կամ յաջող ազդ, եԹէ ընտանեկան առաքինուԹիւնք անտես առնուին։ Ընտանիքը հիմն է ազդին։ Մի՛ իյն այն ազդը կ'ընԹանայ ազդային մեծուԹեան ուղւոյն վրայ որ կը բաղկանայ առաքինի եւ սիրալիր ընտանիքներէ։ Ի՞նչ է ուրիմն դաղափարն զոր կը դտնենք Հին եւ Նոր Կտակարանայ մէջ ի մասին ընտանեաց, կամ այլով բանիւ, ի՞նչ է կնոջ դիրքն ի Սուրբ Գիրս։

Են որ կը հաստատեն Թէ Պուտտայական կրօնը կու տայ կնոջ աւելի յարդ քան որչափ կու տայ Ա,ստուածաչունչը, վասն զի անոր կրօնական մատեանք կը ներկայացունեն ըզմարդ երբեք առաջին մեղանչող։ Բայց խընդիր է Թէ ի՞նչ է պատմական ճչմարտութիւնը։ Ա,ւետարան մը որ ներկայացուներ Թէ Ցուդա մեռաւ արիստէս պաշտպանելով իւր Տէրը՝ աւելի պատիւ կը բերէր Ցուդայի քան որչափ կը բերէ Ա,ւետարանն ըստ Ցովհաննու. բայց կը դիմենք պատմուԹեան — ոչ Թէ դտնելու յարգանաց հաւասարիք, այլ իրողութիւններ։ Եթէ իրապէս կինը նախ մեղանչեց, յայնժամ, որչափ եւ անպատեհաբեր համարուի այդ, ճչմարտուԹեան Ա,ստուածոյն կողմանէ ներչնչեալ պատմուԹիւն մը պարտի հաստատել այդ իրողութիւնը։ Տեղւոյ անձկուԹիւնը Թոյլ կու տայ մեզ յիշել մեր նիւԹոյն հետ կապակցեալ իրողուԹեանց մի քանին միայն։

1. Ակներեւ է Թէ ամուսնական վիճակին վրայ Ա,ստուծոյ դաղափարն այս է Թէ մէկ այր պարտի ունենալ մէկ կին միայն։ Կը տեսնենք Թէ մէկ կին միայն ստեղծուեցաւ, եւ Թէ տապանին մէջ ազատուած չորս մարդոց իւրաքանչիւրը միայն մէկ կին ունէր։ Եւ սակայն բազմակնուԹեան մասին Հին Կտակարանը Թէպէտ երբեք հաւանուԹիւն չյայտներ, Թոյլատուութիւն կ'ընէ։ Եբրայեցւոց չուրջը դտնուող բոլոր ազդեր ունէին այդ սովորութիւնը եւ Ա,ստուած տեսաւ Թէ բացարձակ արգելք անտանելի բեռ պիտի ըլլար իւր անկեալ ժողովրդեան։ Ուստի, ճիշդ ինչպէս Թոյլ տուաւ իւր ժողովրդեան պահել գերիները, դնելով միայն այնպիսի օրէնք որով գերիներ ազատ կ'ըլլային զեղծումէ, նոյնպէս ըրաւ նկատմամբ բազմակնուԹեան։ Մարդ մը ազատ էր առնուլ երկրորդ կին, բայց կարող չէր զրկել առաջին կինն իւր իրաւունքներէն։

2. Թէ՛ Հին եւ Թէ՛ Նոր Կտակարանին մէջ մարդուն կը տրուի իշխանութիւն իւր կնոջ վրայ, բայց կը հրամայուի նմա ի գործ դնել իւր իշխանութիւնը սիրով։ Ընտանիքը պարտի ունենալ գլուխ, եւ այդն է յարմարագոյն անձ բռնել այդ դիրքը։ Ա,ռաւնական յարաբերութեան աղնուագոյն տիպարներու մէջ Թերեւս հարկ չկայ ի կիր արկանել այս իշխանութիւնը։ Այր եւ կին միասին կը կարադրեն ամենայն ինչ յօգուտ ընտանեաց, եւ իւրաքանչիւրը չանք կ'ընէ դուշակել եւ ի գործ դնել միւսին բաղձանքը։ Բայց այս կատարեալ ներդաշնակութիւնը միշտ չերե-

վիր, եւ ուր այն կը պակասի; երկու կամաց մին պարտի տալ վճիռ։ Անտարակոյս կը պատահի երբեմն որ կինն աւելի կարող եւ խոհական է քան այրն. բայց մարդկային ոչ մէկ բան կատարեալ է, եւ անկարելի է երեւակայել ընդհանուր օրէնք մը որ աւելի աղղեցիկ կերպիւ ապահովէ ընտանեկան երջանկութիւն եւ խաղաղութիւն՝ քան Աստուածաշունչի օրէնքն թէ այրն պիտի ըլլայ գլուխ ընտանեաց, բայց պիտի իշխէ սիրով։ Եւ այս կարեւոր էր մանաւանդ Հին Կտակարանի պատմութեան բերած դարուց մէջ։

3. Նահապետական ժամանակաց մէջ կինը կը վայելէր այնպիսի ազատութիւն որմէ այժմ զրկուած է բազում արեւելեան երկրաց մէջ։ Նոքա չէին պահուեր վանդակապատ անկեանց մէջ եւ չէր պահանջուեր որ խնամով քօղարկեն իրենց դէմքն երբ կ'երեւէին մարդոց մէջ։ Ռեբեկա առանց քօղի ուղեւորեցաւ մինչեւ մօտեցաւ իր խօսեցելոյն։ Յակոբ, իմանալով թէ Ռաքէլ իւր մօրեղբօր դուստրն էր, համբուրեց զնա ի ներկայութեան հովուաց, եւ այդ չհամարուեցաւ անպատչաճ։ Նոր կտակարանի ժամանակաց մէջ կը տեսնուի մանկական փոփոխութիւն մը։ Պօղոս կ'արդելէ Կորնթոսի կանանց մարդաբեանալ առանց քօղի։ Նոքա հասարակաց ժողովներու մէջ պարտէին ծածկել իւրեանց գլուխը, թէպէտ հարկ չէր անչուշտ դէմքն եւս ծածկել։ Բայց պարտինք յիշել թէ Կորնթոս էր հեթանոս քաղաք եւ յոյժ ապականեալ, եւ Պօղոսի պատուէրին նպատակն էր արդելել զԲրիստոնեայ կանայս ընդելեւոյթ բան որ կրնար տալ համարել զանոնք անպարկեշտ։ Զթուիր թէ կար որեւիցէ օրինական սեղմում որ արգելէր ղկանայս վայելելէ Քրիստոսի անձնական բարեկամութիւնը, կամ ներկայ գտնուելէ բաղմութեանց մէջ որ կու գային լսել անոր խօսքերը եւ գանել բժշկութիւն։ Կանայք արանց հետ ներկայ էին վերնատան մէջ ուր ամենեքին կ'աղօթէին, եւ անոնց վրայ եւս իջաւ Հոգին։ Պօղոս յատուկ ողջոյն կը ղրկէր Քրիստոնեայ կանանց որպէս արանց։ Եւ մինչ Հրէական տաճարին մէջ միայն արտաքին գաւիթը կանանց համար էր, նա կը յայտարարէ թէ ի Յիսուս Քրիստոս «ոչ արու կայ ոչ ալ էգ», այսինքն չկայ որոշում։

4. Մինչ ղՀրեայս չոքրջ պատող ազգայ մէջ սեռային անբարոյական յարաբերութիւնք հաղիւ կը նկատուէին իբրեւ ոճիր, թէ Հին եւ թէ Նոր Կտակարանը խստիւ կը պահանջեն կատարեալ ընտանեկան սրբութիւն։ Այս մասին բնաւ որեւիցէ դիմադրութիւն չեն ըներ մարդկային տկարութեան։ Ըստ Մովսիսական օրինաց, եթէ երկու կողմն յանցաւոր ըլլային, պարտ էր ղերկոսին սպաննել, բայց եթէ մարդ մը բռնի դործէր ոճիրը, նա միայն կը պատժուէր (Բ. ՕՐ. ԻԲ. 25)։ Նոր Կտակարանին մէջ պոռնկութիւնը կը դասուի իբրեւ մեղայ որոց վասն մարդիկ դուրս պիտի ձգուին Նոր Երուսաղէմէն։ Մովսէս Թող տուաւ Հրէից արձակել իւրեանց կիներն երբ հաճելի չըլլային իրենց, բայց Քրիստոս գերագոյն սկզբունք մը դրաւ իւր եկեղեցւոյն առջեւ արդելելով ամուսնաթողութիւն անհատաստատութենէ զատ որեւիցէ պատճառաւ։ Մովսիսի օրէնքը կանանց ժառանգութիւնը կը պաշտպանէ եւ մանաւանդ հրաման կ'ընէ խնամել այրիներն։ Այրի կինոջ եզը չէին կրնար առնուլ իբրեւ գրաւ, եւ յատուկ օրէնութիւնք կային անոնց համար որ կ'այցելէին եւ նորա վչտաց մէջ զԹութիւն կը ցուցնէին այրի կնոջ։ Աւետարանի անտեսութեան ներքեւ եւս մասնաւոր տնօրինութիւն կայ վասն այրի կանանց որք իրապէս կարօտ են։

. Կարող եղանք միայն հարեւանցի կերպիւ յիշել գլխաւոր կէտերն կինոջ դիրից ի Սուրբ Գիրս։ Կ'արժէ աւելի խնամով քննել խնդիրը, բայց պարտինք Թողուլ մեր ընթերցողաց որ իրենք քննեն զայն եթէ ունին միտում առ այն։

ԾՈՎՈՒ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Մր. Հէուլիթ որ յիշուած է Հետապայ պատմութեան մէջ, բաւական տարիներէ ի վեր եղած է Մեծաքեալ Նահանգաց Երեսփ. ծողովոյ ամենէն ազդեցիկ անդամներէն մին, և թերեւս չկայ մարդ մը Ռոմկաթոլիկական կուսակցութեան մէջ դոր Ամերիկայի մը տացի և ուղղամիտ քաղաքացիք աւելի բաղձան տեսնել բարձրացեալ յաթոռ նախադահութեան։ Նա այժմ քաղաքապետ է Նիւ Եորք քաղաքին։ Պատմութեան մէջ յիշուած միւս երիտասարդն էր որդի Բիդդը Փուբըրի, հանրածանօթ դործարանատիրոջ որ հիմնեց կրթական հաստատութիւն մը Նիւ Եորք քաղաքին մէջ դործաւոր դասը կրթելու և բարձրացնելու համար։ Այս նպատակին համար նորա նուիրեն էր 800,000 տոլար։

Խմբ. Ա-Ե-Ա.

Յատենախօսութեան դոր Մր. Հէուլիթ ըրաւ Փուբըր Եունիընի մէջ Հոկտ. 20ին, համառօտիւ տուաւ իւր կենաց պատմութիւնը ի պատասխանի յարձակմանց որ կ'ըլլային անոր վրայ իբր թէ էր «հարուստ մարդ։» Այս դիտողութեանց մէջ ըսաւ. «Գրեթէ կորուսի տեսութիւնս եւ ստիպուեցայ անցնիլ Եւրոպա, որոյ վասն վճարեցի դրամին դոր խնայելով պահած էի դաստատութեամբ չահելով։ Երբ հայրենիք կը դառնայի ուրիշ արկած մը պատահեցաւ։ Նաւը որով կը ճամբորդէի ընկղմեցաւ, եւ աղատեցայ ուրիշ դիպուածով մը որ պատահեցաւ ինձ այն նաւուն նաւակներէն միոյն մէջ, ուրիշ մարդու մը հետ որ եղած է քաղաքապետ այս քաղաքին եւ էր եւ է բարեկամս եւ եղբայրս եւ պիտի ըլլայ ցվաղաճան կենացս։ Ձմրան մէջ տեղը ցամաք ելայ նաւաստւոյ հագուստով զոր փոխառած էի, բնաւ ուրիշ բան մը չունենալով, եւ դրպանս ունէի երեք արծաթ տոլար որ կը կազմէր ողջոյն հարստութիւնս աչխարհիս վրայ։ Այնատեն քան երկու տարեկան էի։» Լսենք այս պատմութիւնը աղատող նաւուն նաւապետէն, որպէս պատմեց քանի մը տարի առաջ ակումբի մը մէջ ի Նիւ Եորք։

«Յամին 1844 հրամանատար էի Ատլանտա նաւուն, եւ այդ տարւոյ Դեկտեմբերի մէջ կը նաւարկէի Լիվըրբուլէ ի Նիւ Եորք։ Ամսոյն 11ին կ'անցնէի Ծոցի Հոսանքէն եւ գրեթէ անցած էի անոր վրայէն, երբ երեկոյեան մօտ տեսայ նաւ մը բոլոր առագաստները բացած, եւ կը թուէր թէ մեզ նման Նիւ Եորք կ'երթար։ Օդաչափիս սնդիկը սկսած էր արագ ցածնալ, եւ ըստ որում միշտ խնամով կը քննէի զայն եւ կը հնազանդէի առնոր հրամաններուն, առագաստներս ցածցուցի։ Բայց դիտեցի թէ միւս նաւը բոլոր առագաստները բաց կը պահէր, եւ երբ դիշերը վրայ հասաւ եւ ծածկեց զայն տեսութենէ հեռուն հորիզոնին վրայ էր, եւ չէր թուեր թէ մատնաչափ մը ներս առած էր իւր առագաստները։ Գիշերը հովն սկսեց ուժգին փչել, — իրապէս, պատուակող հողմոյ փոթորիկ մը ելաւ, եւ կրնաք խորհիլ թէ ո՛րչափ ուրախ եղայ որ առագաստներս ցածցուցած էի։ Փոթորիկը տեւեց միայն իբր երկու ժամ, բայց ցորչափ կը փչէր յոյժ բուռն էր։

«Կէս օրէն իբր երեք ժամ առաջ դէտը ծանոյց թէ կը տեսնէր արկածեալ նաւու քեւկորներ չուրին վրայ, եւ ժամ մը ետքը տեսանք նաւակ մը եւ դէպ անոր ուղղեցինք նաւը։ Պատահած էր ինչ որ գուշակած էի. փոթորկին առեն նաւն ընկղմած էր եւ այս անոր նաւակներէն մին էր։

«Իմացանք թէ ընկղմեալ նաւը Ամերիկեան Ատլանտեան անուն նաւն էր, նաւապետն Հիչքոք, եւ կ'երթար Լիվըրնոյէ ի Նիւ Եորք, եւ պաշտօնակալներէն եւ նաւաստիներէն պատուներկու ճամբորդ։ Ազատեալք պատմեցին թէ երբ փոթորիկը հասաւ անոր, բոլոր առագաստները պարզուած էին եւ քիչ ժամանակէն խորտակուելով սկսաց ընկղմիլ։ Ունէր երկու նաւակ, մին ղօրաւոր կենաց-նաւակ մը, եւ միւսը հին եւ փտած երկայն նաւակ մը։ Վիճակաւ որոշուեցաւ թէ քսանչպէս պիտի բաժնուէին նաւուն մէջ գտնուղները, եւ կենաց-նաւակին քսնկաւ առաջին պաշտօնակալին, իսկ երկայն նաւակը՝ նաւապետին։ Երկու ճամբորդները եւ նաւաստիներէն քսան եւս մտան երկայն նաւակը։ Կենաց-նաւակն էր զոր տեսնելով ազատեցինք, որուն հրամանատարն էր առաջին պաշտօնակալը, եւ ըսաւ թէ նաւէն զատուած էին կէս դիշերէն երկու ժամ ետքը եւ քիչ ետքը այլ եւս տեսած չէին երկայն նաւակը։ Այն աւելի մօտ էր նաւուն քան իրենք, ըստ որում նաւապետն ամենէն վերջը թողած էր նաւը։

«Օդը ցուրտ էր եւ ազատեալք բաւական նեղուած էին անչարժ նստելէ, բայց մեր նաւը առնուելնուէն քիչ ետքը տաքցան եւ հանդստացան։ Երկայն նաւակին հետքը չէր երեւեր, եւ յայտնի չէր թէ տակաւին չուրն երեսն էր։ Որոշեցի ազատել զայն եթէ կարելի էր, եւ մեծ խնդիրն այս էր թէ քսչ ընթացքով վարելու էինք նաւը զայն գտնելու համար։ Տրամաբանեցի թէ Նաւապետ Հիչքոք պիտի ջանար դուրս ելնել Ծոցի Հոսանքէն ըստ կարելւոյն չուտ, հանդարտ չուրի վրայ նաւարկելու համար, եւ խնդիրը խնամով քննելէ ետեւ, այս ենթադրութեան համեմատ փոխեցի նաւուն ընթացքը։ Մարդ ղրկեցի կայմերուն վրայ որ մեծ ղգուշութեամբ հսկէին եւ լուր տային եթէ տեսնէին նաւակի ամենադոյզն նշան, եւ դիտէին թէ կայ հետք որ յայտներ թէ նաւակն ընկղմած էր եւ այլ եւս կարելի չէր զայն ազատել։

«Կէս օրը եկաւ, եւ մէկ ժամ՝ երկու ժամ անցաւ, բայց նաւակի նշան չերեւցաւ։ Վար իջայ իմ պաշտօնակալիս եւ Ատլպոֆնի պաշտօնակալին հետ, եւ նստանք ի խորհուրդ։ Անոնցմէ մին կ'ըսէր թէ պարտ էր ուրիշ ուղղութեամբ նաւարկել, եւ յայտնեց իւր պատճառները, եւ յետոյ միւսը որ կը վարանէր համամիտ եղաւ անոր հետ։ Իսկ ես սկզբէն համոզմանս վրայ եւ հաստատ մնացի։ Կերպիւ իւիք անոնց պատճառներն համոզական չէին թուեր ինձ, եւ կը զգայի որ եթէ Ատլպոֆնի նաւապետը կ'ընէր ինչ որ ես պիտի ընէի նման պարագայից մէջ, պիտի գտնուէր ճիշդ այն գծին վրայ որուն կը հետեւէինք։

«Օրը տարաժամեցաւ, եւ արեւուն մտնելէն իբր մէկ ժամ առաջ կայմին մէջավայրը ելայ անձամբ ծովը դիտելու համար։ Հետապոտական կովս կրկին եւ կրկին չուրջանակի դիտեցի հորիզոնը, բայց ոչինչ տեսայ, եւ զգացի թէ ինչ անհաւոր պատասխանատուութիւն կը ծանրանար վրաս, եւ թէ ինչ պիտի ըսուէր ինձ նկատմամբ նաւը միւսներուն խորհրդին հակառակ վարելուս համար, եթէ չգտնէի նաւակը։

«Ճիշդ երբ արեգակը գաւազանի մը բարձրութեամբ հեռու էր հորիզոնէն, բիծ մը տեսայ ալիքի մը գագաթը։ Անհետացաւ երբ ալիքը խոնարհեցաւ, եւ կը հաւատամ թէ սիրտս դադարեցաւ բաբախելէ մինչեւ որ բիծը դարձեալ վեր ելնելով երեւցաւ։ Ստուգիւ բան

մը կար հոն, եւ ճիշդ նաւուն դէմ կ'իյնար ըստ կարելւոյն ուղիղ գիծ մը քաշելով։

«Զայն տուի նաւաստեաց, եւ առաջին պաշտօնակալը ղրկեցի ղեկը վարելու։ Ըսի նոյն որ մազի չափ չշեղուցնէ նաւը իւր ընթացքէն։ Յետոյ վար իջայ եւ ղրկեցի նաւաստի մը իմ տեղս։

(Մնայեալը յաջորդ թուոյ)

ՊԱՏԵՐԱԶՄԱՒՆՔ ԵՒ ԳՈՐԾԱԻՈՐԱՑ ՕՐԱԿԱՆԸ

(Շարք Թուղթն)

Ներկայ դարուս մէջ պատերազմական պարագաներն յոյժ յոյժ աճած են բոլոր Քրիստոնեայ ազգաց մէջ։ Սէնդէի հանդիսին մէջ Մր. Խտուբրտ Էթքինսըն կը բաղդատէ ազնոց որքանութիւնը, պատճառները, եւ արդասիքը։ Անոր վիճակագրական հաշիւներն ըստ մեծի մասին անվիճելի են։ Յամին 1800, Եւրոպական պետութեանց ազգային պարտուց գումարը կը հասնէր 500 միլիոն Անգլ. ոսկւոյ։ Այսօր կը հասնի 4 երկիւնիոն 400 միլիոն ոսկւոյ։ Նոյն ժամանակ անանկացած են Սպանիա, Բորթուկալ, Աւստրիա, Իտալիա եւ Յունաստան։ Ներկայ դարս տեսած հիանալի աճումն ազգային հարստութեան, բայց միեւնոյն ժամանակ տեսած է նաեւ ահաւոր աճումն ազգային պարտուց։ Դժբաղդաբէս աճած հարստութիւնը կը վերաբերի, ըստ մեծի մասին, կարգ մը մարդոց, մինչ աճած պարտքը կը վերաբերի ամբողջ հասարակութեան։ Եւրոպայի գլխաւոր կառավարութիւնք որ կարող են վճարել իրենց պարտքը, Մեծն Բրիտանիա, Գաղիա, Գերմանիա, Սաորին Նահանգք (Պելճիա եւ Հոլանտա), եւ Իտալիա, ամէնքը միանգամայն ունին 150 միլիոն բնակիչ, եւ պարտք՝ 2 երկիւնիոն 600 միլիոն Անգղ. ոսկի։ Այս ահագին պարտուց տոկոսը կը վճարուի գրեթէ ամբողջապէս հասարակութեան աղքատիկ կարգերէն հաւաքուած տուրքերէ։ Ուրեմն պարտքն է աղքատաց պարտք, եւ այս յիշեալ երկիրներուն մէջ տնանկ եւ չքաւոր իւրաքանչիւր ընտանեաց՝ մինչին հաշուով կ'իյնայ բաժին կառավարութեան այս պարտքէն՝ 60 Անգղ. ոսկի զոր պարտի վճարել իւր ձեռաց առօրեայ աշխատութեամբ։

Բայց այն բեռերը զոր պատերազմները կը բարդեն գործաւոր դասուն վրայ, եւ ոչ իւիք կը չափուին այն բարձր գիներով որ արդիւնք են պատերազմաց եւ անոնց հետ կ'երթան, կամ այն ծանր պարտուք որ կը թողուն իրենց ետեւը։ Բեռանց մեծագոյն մասը կը բաղկանայ խաղաղութեան ժամանակ ահագին ծախիւք պատրաստ բանակ եւ ռազմանաւերք եւ այլ պիտոյք պահելէ։ Դառնալով վերսին Մր. Էթքինսընի վիճակագրոյն, ըստ այնմ Բրիտանեայ ազգաց կանգնուն բանակաց եւ նաւատորմից մէջ գրանուող մարդկանց թիւն է 4 միլիոն։ Յամերիկա բանակաց եւ նաւատորմից համար՝ միայն մէկ մարդ կ'առնուի զէնք կրելու կարող հասակէ եղող իւրաքանչիւր երեք հարիւր քսանուերկու մարդէ։ Յանգղիա՝ կ'առնուի քսանեւվեցէն մէկ մարդ, ի Գերմանիա՝ քսանէն մէկ, ի Գաղիա՝ աւսներեքէն մէկ, ի Իտալիա՝ ուրէն մէկ (·)։ Յառաջս այս զօրաց բազմութիւնը կը համարուի չափ ազգային ուժոյ։ Մր. Էթքինսըն կը ցուցնէ սակայն թէ այդ պարտի համարուիլ մանաւանդ չափ ազգային տկարութեան։ Այն մարդը որ կը գտնուի բանակին մէջ, ոչինչ կ'արտադրէ, եւ ընդհակառակն պէտս ունի պահուելու աշխատողաց գուզնաքեայ յաւելուած չահիւ։ Շատ երկիրներու մէջ, սակայն, գործաւորք դրամ չեն կրնար աւելցունել իրենց ծախքերէն։ Մր. Էթքինսըն կ'ըսէ. «Յիտալիա ... ինչ որ կը թողուի գործաւորին, այժմ կ'երեւի թէ անբաւական է պահել կեանքը ուժոյ եւ աշխուժի մէջ։ Յեղիպտոս, այն արգաւանդ եւ բերրի երկրին մէջ, այնքան մեծ մաս մը բան կը հանուի անոր արդէն իսկ խեղճ եւ սակաւ բերքէն՝ տալու համար մուրհակօք վոխ առնուած դրամոյ պարտուց տոկոսը որ դրուած է ժողովրդեան վրայ առանց անոր հաճութեան, որ սովալլուկ վիճակի մէջ կը գտնուի Նեղոսի հովիտը, որ երբեմն կը մնուցանէր լիուլի այժմու բնակչաց տասնապատիկը։» Ամենահետեւ դառնալով Հիւսիսային Եւրոպայի մեծ ազգաց, կը հարցնէ Մր. Էթքինսըն ամենայն պատչաճութեամբ, «Ո՞չ ապաքէն ճշմարիտ է նաեւ թէ Գերմանական կայսերութեան մասերէն ոմանց բնակիչք, եւ ի մասնաւորի Հարաւային Գերմանիոյ որ կ'ապրին գրեթէ յանսուաղութեան, հետզհետէ կը տկարանան այն աստիճանաւ որ հետզհետէ նուաղ մնունդ կ'ընդունին։ Ո՞չ ապաքէն ճշմարիտ է թէ Գաղիա տրոց ծանրութեան վերջին սահմանին հասած է, եւ տարուէ տարի դրամական բացը կը բարդուի իւր բեռին վրայ զոր չկրնար թեթեւս տանել ընդ երկար։ Ո՞չ ապաքէն կրնայ ըլլալ թէ այս վիճակներուն տակ գտնուին Ոչնչակատնութեան, Անիչխանականութեան եւ Ընկերվարականութեան պատճառք Եւրոպական ցամաքին վրայ։

Այս հարցմանց պարտի տրուիլ հաստատական պատասխան։ Եւրոպայի գործաւոր դասերն սկսած են արթննալ եւ հարցնել, «Էֆր սակս այսքան ճնշող հարկք։» «Ընդէ՞ր այս ծանրածանր ապառաղինութիւնք,» «Ա՛ռ լմէ՞ այս ահաւոր պարտք։» Կը գտնեն անոնք թէ պատերազմաց պատճառք են վհհապետաց նախանձք եւ փառասիրութիւնք։ Կը գտնեն թէ այս Բրիտանեայ կառավարութիւնք պատերազմի մէջ մտած են «վաճառականութիւնը ծաղկեցունելու» պատրուակաւ։ Կը գտնեն թէ պատերազմներէն ոմանք եղած են լոկ որպէս դի օտար փոխառութեամբ պարտք ընող տէրութիւնք հարկադրուին վճարել իրենց պարտուց տոկոսը։ Վասն որոյ գործաւորք կը զգան թէ հանրային պարտքն իրենք չըրին, եւ կը պահանջեն որ այս պարտքերը «չուտով անհետ» ընեն։ Երբ անոնք կը նային զինուորական ծառայութեան դրութեանց վրայ, կը գտնեն որ վերին դասուց երիտասարդք տարի մը միայն կը ծառայեն, մինչ գործաւոր դասունները պարտական կը համարուին ծառայել երեքէն մինչեւ հինգ տարի։ Կը պահանջեն անոնք որ դադարին այս անիրաւութիւնք։ Երբ կը դառնան նայել տրոց խընդրոյն, կը գտնեն որ ստացուածոյ տէր դասը հարստացած են մանաւանդ քան բեռնաւորեալ, պատերազմի տրոց պատճառաւ։ Վասն որոյ կը պահանջեն որ Ընջուի տրոց բաշխման այժմու դրութիւնը, եւ յապադային ծանր բեռերը դրուին մեծատանց ուսերուն վրայ։ Իւրաքանչիւր բարեկարգութիւն զոր կը ջատագովեն գործաւոր դասուց կուսակցութիւնք, կը միտի միջազգային միութեան եւ միջազգային խաղաղութեան։ Կրնայ ոք լսել յաճախ Գերմանական քաղաքի մը հասարակ խրամ բրոշներէն եւ կառապաններէն սպասէս խօսքեր, «Եթէ այս թագաւորները կ'ուզեն պատերազմ ընել, թող իրենք ելլեն անձամբ կռուին իրարու հետ։» Նաեւ կը լսէ չարուշնակ՝ խորհող դասէն, պատերազմն է բռնակալութիւն, անտեղութիւն եւ ոճիր։ Եւ չատ անգամ ընդհանուր եղբայրութեան համար զօրաւոր փափաք մը կը յայտնուի։

ԱՆԳՂԻԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻՆ ԱՊԱԳԱՆ

Անկլոյ-Սաքսոն ցեղը որոյ այլեւայլ ճիւղերը մեծապէս անջատուած են իրարմէ, ոչ նուազ քան 94,000,000 հոգիներէ կը բաղկանայ։ Ըստ «Սընչընըննա Եըբ Պոօք»ի ներկայ դարուս սկիզբը զայն կազմող հոգինեբուն թիւն էր Անգղիա եւ Ամերիկա իրբ 20,000,000 միայն։ Անոր աճումն եղած է 21 առ հարիւր իւրաքանչիւր տասնեակ տարիներ։ Եթէ այս համեմատութիւնը չարուներակէ անարգել — եւ չիք պատճառ որ չչարունակէ — ասկէ 100 տարի ետքը Անկլոյ-Սաքսոն արիւնէ 600,000,000 ժողովուրդ ի՛սիտի կենայ, հաւասար երկրագունտոյս այժմու բնակչաց իրր կիսուն, եւ ասկէ իրր 200 տարի ետքը պիտի հասնին անոնք 4,000,000,000 ահագին թուոյն, այսինքն՝ իրր եռատասիկը երկրագնտոյս այժմու բնակչաց։

Ապագէն վերի թիւերով ներկայացեալ ժողովուրդը չեն ամէնքն Անկլոյ-Սաքսոն ցեղէն, քանզի անոր մէջ են ամէն ազգայնութիւններէ անձինք որ դաղթած են Միացեալ Նահանգները եւ Բրիտանական գաղթականութեան երկիրները, բայց անկէ դուրսն են Միացեալ Նահանգաց սեւերը եւ թխիկ ցեղերը։ Ամէն ազգէ գաղթականաց յաջորդ սերունդը կ'օրդեգրեն իրենց համար Անգղիերէն լեզուն։ Ըստ այսմ, աւելի ճիշդ խօսած կ'ըլլանք եթէ ըսենք թէ վերոյհետեալ թիւերը կը ներկայացուներն Եւրոպայի արիւնէ եւ Անգղիերէն լեզուն խօսող ժողովուրդը։

Հետաքրքրական է խնդիրը թէ ի՞նչպէս կրնայ գտնուիլ տեղ ուր բնակին Անգղիախօս ժողովուրդն այս հիանալի թուով։ Բայց իրողութիւններն հետազօտելով պիտի տեսնուի որ չկայ երկիւղի պատճառ եթէ տեղ ոյ պէտք կենայ ապագայ հեռաւոր ժամանակի մը մէջ։ Աւստրալիական գաղթականութեանց մէջ որ կը տարածին 3,000,000 քառ. մղոն, այնչափ սակաւ բնակիչ կայ այժմ որ մէկ քառ. մղոնին հաշիւ կ'իյնայ աւելի քան մէկ մարդ։ Միացեալ Նահանգաց մէջ մէկ քառ. մղոնին կ'իյնայ նուազ քան քսան մարդ։ Բարեբաստ Գլխոյն գաղթականութեան, որ ունի իրր 200,000 քառ. մղոն տարածութիւն, սպիտակ բնակչաց մէկ մարդէն քիչ աւելի կ'իյնայ իւրաքանչիւր քառ. մղոն։ Երբ միաք բերուի թէ Յանգղիա 445 եւ ի Պելճիա 486 բնակիչ կ'իյնայ իւրաքանչիւր քառ. մղոնի, կը տեսնուի թէ բաւական չատ տեղ կայ եթէ բնակիչք բազմանան։ Յամերիկա եւ Յաւստրալիա ընդարձակ երկիրներ կան որ Անգղիոյ եւ Պելճիոյ չափ բարեբեր են. եւ միջակ համեմատութեամբ Գաղիոյ բնակչաց, երկրին տարածութեան հետ որ մէկ քառ. մղոնին կ'իյնայ 184 մարդ, եւ Գերմանիոյ բնակչաց, որ մէկ քառ. մղոնին կ'իյնայ 216 մարդ, Աւստրալիոյ գաղթականութիւնք ըստ վերոյիշեալ համեմատութեանց կարող են պարունակել 400,000,000է մինչեւ 600,000,000 բնակիչ։ Բաց ի Միացեալ Նահանգաց եւ Բրիտանական գաղթականութեանց, ընդարձակածաւալ երկիրներ կան մանաւանդապէս Հարաւային Ամերիկայի մէջ, որ մեծապէս յարմար են մատակարարել մնունդ Եւրոպացւոց ցեղերէ ժողովրդոց։

Զարդիս չկայ հաւանականապէս լեզու մը աշխարհիս մէջ, բաց ի Զիներէնէն, որ խօսուի աւելի մեծ թուով ժողովուրդներէ քան Անգղիերէնը։ Հնդկային Պետութեան ժողովուրդը կը բաղկանան չատ ցեղերէ եւ կը

խօսին չատ մը տարբեր լեզուներ, եւ տա-
րակուսելի է թէ արդէօք անոնց 94,000,000ը
կը խօսին այս լեզուայ որեւիցէ մին իբրեւ
իրենց ընիկ լեզուն։ Հաւանականապէս այժմ
ապրող անձանց կէսայ մէջ Անգղիերէնը պի-
տի խօսուի աւելի տարածուր թիւ ժողովուրդ-
ներէ մինչեւ իսկ քան որչափ Հիներէնը։

ԱՅԼԵՒԱՅԼՔ

ԴՐԱՄ ԿՈՐՁԵԼՈՒ ՆՈՐ ԿԵՐՊ ՄԸ։ Դրամ կորզե-
լու նոր կերպ մը յերեւան եկած է Հնդկաս-
տանի Տէլհի քաղաքին մէջ։ Գանի մը այլո-
ղաձեռն ընիկք յօգուտ կը գործածեն կառա-
վարութեան երկու անաս պարզեւը իւրա-
քանչիւր սպանեալ օձի համար, հին տաճ-
դական ծառին եւ օձերու պաշտաման տեսր
առթիւ։ Օգոստոս 4, է մեծ օր օձերու պաշ-
տաման, եւ ամէն երեքշաբթի ջէջէլ անուն
ծառին պաշտօն կը մատուցանեն Հնդիկ կա-
նայք։ Օգուտ քաղելով օձերու տրուած յար-
դէն, չատ մը մարդիկ սկսան բռնել այս տո-
դունները այդ օրը։ Այնուհետեւ տանելով
փողոց ուր բարեպաշտ Հնդիկք չատ են
թուով, ըսին թէ պիտի երթան եւ այն
օձերը բռնելուն վարձքը պիտի ուզեն, բայց
թէ իրենք չօժար են արձակել օձերը եթէ
տրուի իրենց քանի մը տակ, եւ այսպէս
ազատուիլ օձ սպանելու մեղքէն զոր գոր-
ծել հարկադրած են իրենց աղքատութեան
պատճառաւ։ Այս մարդիկ միշտ կը յաջողին
այս կերպով տակ կորզել։

ՔՈՒՆ, ԱՐԳԵԼԻՔ ԳԼԽԱՑԱՒՈՑ։ Գիտնական մա-
տենագիր մը կ'ըսէ. Քունը եթէ ճիշդ ժա-
մանակին քնացուի, կ'արդելէ ղլխաց-
ցաւը։ եթէ այսպիսի ղլխացաւոց ենթակայք
դիտեն անոնց գալուն նչանները, կրնան
տեսնել որ կը սկսի յոդնածութեան եւ ծանր-
րութեան զգացումով մը։ Այս է ժամանակ
քնանալու ժամ մը կամ մինչեւ անգամ եր-
կու ժամ, ինչպէս որ քնութիւնը տայ քնա-
նալ, եւ իրապէս կ'արդելէ ղլխու ցաւուն
յարձակումը։ Եթէ զանց առնուի քնանալն
այդ առեն, օգուտ չըներ յետոյ քնանալը
երբ արդէն յարձակած է ցաւը, եւ թերեւս
անկարելի կ'ըլլայ հանգիստ քնանալ դիչերը։
Այս օրերս այնպէս հասարակ բան մը եղած
բժշկաց արդելել իրենց դարմանած հիւանդ-
ներուն արթնցուիլը զեղ առնելու համար եթէ
անոնք ի քուն են երբ ժամը կը լրանայ, որ
հասարակութիւնը լաւ սորված է այս դասը,
եւ անոնք գիտեն առհասարակ թէ քունն ա-
ւելի օգտակար է հիւանդութեանց — լաւագոյն քան զօրացուցիչ եւ զրգռիչ զե-
ղերը։

ՉԻՆԱԿԱՆ ԹՂԹԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ։ Կ'ըսուի թէ Չի-
նաստան ընդ հուպ պիտի ունենայ իւր յա-
տուկ աղգային թղթատարութիւնը, եւ այ-
նու պիտի ըլլայ անդամ Համաչխարհական
Թղթատարական Միութեան։ Զարդիս բոլոր
Թղթատարական հաղորդակցութիւնք աչ-
խարհիս միւս մասանց եւ Չինաստանի մէջ-
տեղ կ'ըլլան Թղթատարական օտարազգի
գործակալութեանց միջոցաւ զորս հաստա-
տած են Միացեալ Նահանգք, Մեծն Բրի-
տանիա, Գաղիա, եւ Ճաբան եւ Չինաստանի
ուրիչ բաց նաւահանգիստները։ Մօտերս Չին
Թղթատարական վարչութիւնք Թուղթ մը
ներկայացուցին բոլոր դաշնակից պետու-
թեանց ներկայացուցիչներուն, յայտարարե-
լով թէ Չինաստան դիտաւորութիւն ունի
հաստատել Թղթատարական վարչութիւն մը,
եւ թէ Չինական կառավարութիւնը կը բաղ-
ձայ հաստատել Թղթատարութեան գործը
միութիւն բոլոր բաց նաւահանգիստներուն մէջ։
Եթէ ի գործ դրուէր այս, պիտի խնդրուէր
դաշնակից տէրութիւններէն փակել իրենց
Թղթատարութեան պաշտօնատուները վերո-
յիչեալ նաւահանգստաց մէջ։ Միացեալ Նա-
հանգաց Թղթատարութեան ընդհանուր պաշ-
տօնեան, խնդիրը խորհրդածութեան առնէ
ետքը հաւանեցաւ առաջարկութեանը, եւ
Շանկհայի գործակատարը ետ պիտի կանչուի
այն ինչ Չին վարչութիւնը իւր կողմանէ մարդ
դնէ վարել անոր պաշտօնը։ Կ'ակնկալուի թէ
այսօր վարչութիւնը չուտով պիտի սկսի գոր-
ծողութեան այլ եւ այլ բաց նաւահանգստից
մէջ այնինչ Չին կառավարութիւնը ընէ հար-
կաւոր կարգադրութիւնները։

ՓՇՐԱՆՔ

Տանիմարքայի գահաժառանգ Իչխանին եր-
էց որդւոյն Իչխան Բրիսթիանի մօտերս
պատահած դէպքը ծանր արկած էր։ Մինչ
նա Գոփէնհակի նաւային նորաւարժ սպայից
հետ մարմնամարզութիւններ կ'ընէր, ուզեց
սահիլ իբր տասնեւհինգէն մինչեւ տասնեւվեց
ոտք բարձր սեանց մէկէն վար։ Այս սեանց
վրայ կեցած է ճեմելիքը սրահին որոյ մէջ
կ'ընէին մարմնամարզութիւնները, բայց Իչ-
խանը աղէկ չէր բռնած սիւնը եւ սոսկալի
կերպով լինկաւ դեպին տախտակամածին վրայ։
Անոր կողն ոսկրներէն մին կոտրեցաւ, եւ
ձախ ծունկը վնասուեցաւ չարաչար։

—Մօտերս Մառիտի Բաղաքապետը իմա-
ցուց Թագուհի Խնամալետին թէ Նոյեմբե-
րի 20ին «Ալֆոնսոյ» անուամբ հաղարերորդ
մանուկը մկրտուեցաւ Թագաւորին մահուա-
նէն հետէ։ Թագուհին Բրիտանիէ այնչափ
զգածուեցաւ Մառիտի բնակչաց կողմանէ
արքունի զերդաստանին ցուցուած այս հպա-
տակ ոգւոյ ապացուցէն, որ այն 1000երորդ
թիւ մանուկին որ էր խանութպանի մը զա-
ւակ, զրկեց նուէր արծաթ բաժակ մը, եւ
խնայութեան մտուկի տոմար մը յորում
դրած էր իւր ձեռամբ սա խօսքերը, «Հա-
զարերորդ Ալֆոնսոյին, կնոջէ մը որ երջա-
նիկ եղաւ երկու Ալֆոնսոներով։»

—Դեկտեմբերի 23ին վէթլհանքա փոքրիկ
քաղաքին մերձակաները, Վոլկայի աջակող-
մեան եզերքը, տօնուեցաւ Խալմուխ ժողո-
վրդեան մօտերս մեռնող Լամային (կրօնա-
պետին) դիակիզութեան հանդէսը։ Լամային
մարմինը եօթն օր նստուցին երկաթ բազկա-
թոռոյ վրայ եւ դրին ի տոյթ նորա հետեւո-
ղաց։ Այնուհետեւ դրին հրապարակի մը մէջ,
եւ ազիւսէ հնոց մը չինուեցաւ դիակին
չուրջը։ Յետոյ լեցուեցաւ հնոցը վառելի
նիւթերով որոց կրակ տրուեցաւ մինչ Խալ-
մուխաց նուագարանները կը հնչուէին, եւ
դիակիզումը կատարուեցաւ հանդիսատեսաց
մեծ բազմութեան ներկայութեանը, որոց
չատք Ռուս էին։ Վախճանեալ Լաման չատ
սիրելի էր ժողովրդեան, եւ վերջինն է սա
իւր աստիճանին մէջ, վասն զի Ռուսիոյ կա-
ռավարութիւնը որոշած է վերջացնել քրը-
մական այս պաշտօնը։

—Այս օրերս Կաթոլիկ եպիսկոպոս մը ի
Գաղիա ըրաւ բանախօսութիւն քահանայից
խմբոյ մը, յորում ըսաւ նա, «Մի խաբուիք,
տեարք, Գաղիա չէ այլ եւս կաթոլիկ, մեր
ժողովրդեան մեծ մասը անառրեր է կամ
նիւթապաչտ, եւ մեր հաւատարիմ ժողո-
վրդեան մէջ լաւագոյնները են արդարեւ հո-
ղոգրականք ըստ վարդապետութեան։» Յայտ
իսկ կը կայանայ այժմ մեծ պատերազմութիւնը
միսիոնարական գործին այդ հանրապետու-
թեան մէջ։ Այն բազմութիւնը որ կը պաղին
եւ կը բաժնուին Հռոմայ եկեղեցիէն, եթէ
սորվէին ճշմարտութիւնը որ է ի Յիսուս
Քրիստոս, տակաւին չհաստատուած նիւթա-
պաչտ անհաւատութեան կամ անաստուա-
ծութեան մէջ, կրնան ըլլալ երկրորդ սերունդ
Հիւկնոներու յարմամբ Աւետարանական
կրօնին։

—Բրոֆ. Տոդ. Մաուրնըը, վիէննայի
հռչակաւոր ակնաբոյժը, օր մը հեռագրաւ
կոչուեցաւ Բիէֆ, դարմանել մեծատուն հի-
ւանդ մը։ Ռուսիոյ սահմանապլոյն վրայ հոն
գտնուող ղինուորական պաշտօնեան հարցուց
անոր թէ կաթոլիկ էր, եւ երբ Տոդթորը
պատասխանեց թէ եբրայեցի էր, ըսուեցաւ
անոր որ դուրս ելլէ կառախմբէն, ըստ որում
օտար տէրութեան հպատակ Հրէից հրաման
չկար մտնել Ռուսաստան։ Տոդ. Մաուրնըը
բացատրեց թէ ինչ պատճառաւ կ'երթար
Ռուսաստան, բայց ի զուր, եւ կառքը ան-
ցաւ գնաց Տոդթորն հոն թողլով։ Սա այնու-
հետեւ հեռագրեց ղինք կանչող հիւանդին.
եւ քանի մը ժամ անցաւ մինչեւ որ հիւան-
դը կարող եղաւ անոր համար առնուլ արտօ-
նութիւն գալու։ Երբ անկէ ելլելով տուն կը
դառնար, հեռագիր ընդունեց Օտեսայի կա-
ռավարչէն որ կը հրաւիրէր Տոդթորը երթալ
եւ դարմանել զնա, բայց Տոդթորը պատաս-
խանեց թէ այլ եւս զղուած էր Ռուսիայէ,
եւ դարձաւ Վիէննա։

ՆԱՄԱԿՆԵՐ

ՊՐՈՒՍԱՅԷ

ԱՅՅԵԼՈՒԹԻՒՆ ՉՈՐԻՑ ՊԱՇՏՕՆԷԻՑ

Մարտի 30րդը օրը (ըստ Լատ.) Սրբեւե-
ան Որբանոցին եւ նորա բոլոր բարեկամաց
համար խիստ նչանաւոր օր մը եղաւ։ Սրդէն
29ին քաղաքս հասած էր Սրժ. Պատ. Մր.
Պրաուն Բարտուղար «Թուրքիոյ Աւետարե-
բեանց Օժանդակ Ընկերութեան ի Լոնտոն»
Սրժ. Տոդ. Թոմսընի ընկերակցութեամբ։

Յաջորդ օրն ժամը 4ին մօտ սոյն երկու
պատուարժան այցելուք Սրժ. Տոդ. Կրինի եւ
Սրժ. Պատ. Կոստանդեանի ընկերակցութեամբ,
երբ Որբանոցին չէնքին մօտեցան, հաստա-
տութեան 100 աշակերտք եւ աշակերտու-
հիք թաւիւր կազմելով զանգակին հնչման ա-
ռաջնորդութեամբ պատուարժան հիւրերն
ընդունելու չարուեցան, որք սոցա առջեւէն
անցնելով եւ ողջունելով մատուռը մտան,
ասի զարդարեալ էր մշտադալարներով եւ դը-
րօշներով եւ բեմին ետեւի պատին վրա-
ծաղկեայ տառերով «Բարեգալուստ» էր գրեալ

Երբ պատուարժան հիւրերն իրենց տեղն
կանդնեցան աշակերտք մատուռը մտնելով
իւրեանց տեղերն չարուեցան եւ սկսան եր-
գել երգեհոնի առաջնորդութեամբ Հայ.,Անգղ.,
եւ Գաղ. երգեր, որոց կը յաջորդէին զանա-
զան լեզուօք ասացուածք եւ ընթերցմունք։
Ի վերջոյ Տանտաբանեան, Հանդոնակը եւ
Տէրունական աղօթքը Անգղ. լեզուաւ ըսելէ
եւ այցելուայ կողմանէ խրատական եւ քա-
ջալերական ուղերձներ լինելէ ետեւ աչա-
կերտք իւրեանց սրահներն քաչուեցան եւ
չորից Պաշտօնէից խումբը, տղայոց ձեռա-
գործերն, գծագրութիւններն եւ գեղագրու-
թիւնները նաեւ հիւրանոցն, հանգերձանոցն,
ննջարանները — բաղնիքը, սեղանատունը,
խոհանոցը, լուացարանը, չոեմարանը, պար-

տէրներն եւ հատատուբեան մի առ մի մասերն քննելէն եւ գնելէն ետեւ աղջկանց վարժարանը մտան, ուր դասերուն քննութիւնը սկսաւ. անտի մտան մանչերուն վարժարանը եւ զանոնք եւս քննելով բերդին վերնատունը (քէօշկը) մտան ուր պարզ մի ճաշ ընելով փոքր ինչ հանգչեցան, ճաշի միջոցին աղջկանց մի խումբ կ'երգէր ի պատիւ պատուարժան այցելուաց: Օրն արդէն տարաժամած էր եւ մեր աղնիւ հիւրերն կ'աճապարէին քաղաքին մէջ այլ այցելութիւններ կատարել, ուստի աչակերաք նորէն երկար չարք մի կազմելով Արժ. այցելուք նոցա ձեռքերէն ծաղկեայ փունջեր ընդունելով ամենուն բերկրանօք եւ հաճութեամբ մեկնեցան հատատուբենէն: Մեկնած առենին տղայք բերդին վրայէն կ'երգէին Անգղիարէն երգ մը որոյ դլխաւոր պարունակութիւնն է «Ինչ առնէն ամենքս դիրար վերսին տեսնենք այն պայծառ աւուանց վրայ:»

Պատ. Մր. Պրաուն մանաւորապէս խըրկուած էր քննել Եդիպտոսի, Պաղեստինու, Փոքրն Ասիոյ եւ Պուլկարիոյ մէջ գտնուած առաքելութիւնք եւ դպրոցք: Պրուսա իրենց այցելած վերջին կայանն էր: Նա իր ուղերձը զոր խօսեցաւ մատրան բեմին վրայէն, սա խօսքերով աւարտեց: — «Ինչպէս Սաբայի թագուհին լսեց Սողոմոնի համբաւը, բայց ուղեց անձամբ վերահասու լինել, եւ երբ իւր աչօք տեսաւ եւ ականջներով լսեց գոչեց, «Ահա ինձի ասոր կէսը չպատմեցին», նոյնպէս եւ ես կ'ըսեմ այսօր թէ ինչ որ լսած էի այս հատատուբեանս նկատմամբ պէսպէս կէսը անգամ չէր. ուստի պէտք է որ այս հատատուբիւնն կանգուն մնայ, պէտք է ամէն ջանք ի գործ դրուի որ սա ընդարձակի եւ զօրանայ:»

Իսկ մենք խնդրենք ի Տեառնէ որ այս բաղձանաց կատարման՝ կէսը միջոց եւ ճանապարհ դառնէ:

Պրուսա Գ. ՊԱՂՏԱՍԱՐԵԱՆ
Ապրիլ 2, 1887 Տնօրէն

ՊԵՐԼԻՆԷ

Արդէն դրած ենք վիշտերէ կայսեր ծննդեան լինելոնէներորդ տարեդարձին նկատմամբ, բայց կը տպենք հետեւեալ նամակը վասն ըլլալով թէ հաճելի պիտի ըլլայ մեր ընթերցողաց: Խմբ. Ա-Է-Ո.

Սակաւաթիւ են վիճակներ որք վայելած են երկար կեանք եւ նոյն աստեն ստացած այնքան փառք եւ պատիւ որքան Վիլհելմ, կայսր Գերմանացւոց: Նա ծնած է յամին 1797, այնպիսի մի ժամանակ երբ Գերմանիոյ էմպիրէն կասկածելի դրից մէջ էր եւ ապրած է տեսնել դայն վերականդնեալ եւ միացեալ, հզօր տէրութիւն մը իւր հրամանին ներքեւ: Այսու վոխոխութեամբ Վիլհելմ եղած չէ ահաւոր միապետ, այլ սիրեցեալ հայր եւ պաշտպան իւր ազդին եւ այսօր քառասունեւվեց միլիոն անձերէն, որք կը կրեն «Գերմանացի» անունն, քիչեր պիտի յանդգնին ժխտոն լինել նորա իշխանութենէն: Մէն մի օր ժամ 12½ին (ըստ Եւրոպ.) մինչ պահապան զինուորք նուագելով կ'անցնին կայսեր պատուհանի առջեւէ՝ խուռն բազմութիւն մը կը դիտուի հրապարակին մէջ եւ հազարաւոր բերաններէ կեցցէներ կը լսուին առ Կայսրն, որ միայն ծանր տկարութեան ժամանակ կը պլանայ ժողովրդեան իւր ներկայութիւնը: Բնական է որ ամէն Գերմանացի վիճաքէր վայելուչ կերպիւ ոտնել Մարտի 22երորդ օրն, որով Կայսրն լրացուց իւր ննջասուներորդ տարին: Ամէն ուրեք չաքաթներ առաջ պատրաստութիւնք եղան հանդէսներ կատարելու եւ թէ՛ քաղաքական թէ՛ ժողովրդային քաղիներէ հազարաւոր ողջոյներ նուիրուեցան այդ նպատակին: Լոկ Պերլինի քաղաքական տեսուչն սահմանած է երկու հազար Անգղ. ոսկի լուսաւորութեանց եւ ծաղկանց համար: Շատ գաւառներ, քաղաքներ կամ ընկերութիւններ կը փափաքէին այդ օր նուիրակներ ղրկել չնորհաւորութեան, բայց կայսրն վախնալով թէ այդքան յուզում կրնայ ընտել իւր փափկացած առողջութիւնը՝ միայն Գերմանիոյ համալսարանաց եւ այլ բարձրադոյն կրթարանաց թոյլտուութիւն պարդեւեց հանդէս մը ներկայացունելու: Օրեր առաջ քաղաքն սկսաւ զարդարիլ, եւ բազում հիւրեր ամէն կողմերէ դիմեցին հոս: Երկուշաբթի (Մարտ 21) երեկոյին հարիւրաւոր ոստիկանք կանգնած էին «Ունտեր տէն Լինտըն» կոչուած պողոտային երկու կողմերը, ճամբայ պատրաստել ուսանողաց թափորին. սոյն պողոտային երկու կողմանց վրայ կառուցեալ են կայսերական պալատք, եկեղեցի, համալսարան, թանդարան, թատրոն, դպրոց դեղարուեստից, դեսպանատունք եւ այլ բազում հոյակապ չէնք: Թէպէտ լայնութիւնն է չիսուն կանգնոյ չափ եւ երբեմն ալեւի, ուսանողք դժուարաւ ճամբայ գտան ամբոխէն: Թափօրն կը բաղկանար հազարի մօտ նուիրակներէ, որք ղրկուած էին այլեւայլ դպրոցներէ, եւ հազար հինգ հարիւրէ աւելի ուրիշ ուսանողներէ: Երկու կարգ կազմուեցաւ եւ մէն մի ուսանող ունէր վառեալ ջահ մը ի ձեռին: Կայսերական պալատին առջեւ ամբողջ խումբն օձաձեւ կանգնեցաւ եւ երգեց «Ողջոյն քեզ, յաղթո՛ղ» ազդային երգն, յետոյ կեցցէներու աղաղակներով անցաւ Կայսեր պատուհանի առջեւէ: Նորին վեհափառութիւնն մէկ ժամէ աւելի նստած կը դիտէր եւ իւր ղլուխն կը չարժէր ի ցոյց չնորհակալութեան: Թափօրին ներկայացուիչ հինգ ուսանողք մի քանի րոպէ հրաւիրուեցան ի ներկայութիւն Կայսեր: Նոյն ցոյցերն եղան Պիզմարգ Իշխանի եւ Մոլթքէի պալատանց առջեւ, յետոյ ջահերն զիզուեցան հրապարակի մը մէջ, եւ հասոյն ուսանողք ունեցան միասին խնճոյք մը: Մարտ 22ի առաւօն ժամ 9է սկսեալ պալատին առջեւ դարձեալ վի էր բազմութեամբ եւ մինչեւ կէս օրէ վերջ խիստ դժուար էր ճամբայ գտնել, յառաջ կամ ետ երթալ. հազարաւորք կու գային եւ կ'ուղէին տեսնել զկայսրն, որ մերթ ընդ մերթ կը ներկայանար պատուհանին առջեւ: Ժամ 10ին ուսանողք անցան 220 կառքերով եւ հարիւրէ աւելի դրօշակներով, որք կը ներկայացունէին իրենց դըպրոցները կամ ուսման ճիւղերն: Ժամ 11ին Գահաժառանգն եւ արքունական տոհմին այլ անդամք, նաեւ այցելու իշխանազունք, դեսպանք եւ պատգամաւորք ներկայացան: Ընդ ամենայն ութսուն եւ հինգ իշխանազունք եկան չնորհաւորութեան: Պիզմարք եւ Մոլթքէ առվորական համբոյրն ընդունած են իրեւ չնորհակալութիւն: Երեկոյին թէեւ դոյդն ինչ կ'անձրեւէր, ժողովուրդն ծովու նման կը ծփար փողոցներուն մէջ. մէն մի տուն, մէն մի լամպիոն լուսաւորեալ էր եւ բիւրաւոր տեղեր Կայսեր լուսանկարն կամ տրձանն կ'երեւէր, պատկերով եւ ծաղիկներով զարդարեալ. ամբողջ քաղաքն ունէր լուսաւորեալ պարտիզի մը երեւոյթն եւ քաղմազբաղ եւ գործունեայ Պերլինն ունէր ուրախութեան եւ հանդստեան օր մը. քանզի թէ՛ հոս եւ թէ՛ Գերմանիոյ չատ կողմեր բոլոր դըպրոցք, դործարանք եւ քաղաքային չէնք գոցուած էին ի պատիւ այդ հանդիսին: Քիչ օրեր առաջ Գերմանիա կը կանդնէր վտանգի մը առջեւ, երէկ ամէն վախ հեռացած, ուրախութիւն կը տիրէր ամենուրեք: Երանէ այն իշխանին որ այսքան սիրելի է իւր ժողովրդեան:

Պերլին 3· 3· Մ·
Մարտ 23, 1887

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆ Ի ՎԵՐԱՑ ԱԽԼԱԹՈՒ ԳԱՒԱՌԻՆ

Աղքատութիւնը եւ յետին չքաւորութիւնը անպատմելի է գաւառիս մէջ. իւրաքանչիւր տունէ մէկ կամ երկու մարդը միշտ պանդխտած են Թուրքիոյ այլեւայլ քաղաքաց եւ Ռուսաստանու մէջ. գրեթէ բոլոր գիւղերը այսպէս են. Ծղակը 60 տունէ բաղկացեալ է բայց ունի 100 մարդ ի պանդխտութիւն դացած:

Գաւառիս աղքատութեան դլխաւոր պատճառք երեք են.

Ա. Հողը աւազուտ եւ անբերրի է, ինչպէս յիշեցի նախորդ նամակիս մէջ, որչափ որ աշէկ ալ մշակելու լինին, դարձեալ գիրենք յագեցնելու չափ ցորեն չեն կրնար ունենալ, դի հողն չունի զօրութիւն առատ արդիւնք արտադրելու: Նաեւ Պուլանըղի հողին նման աչնցան, գարնցան, գարի, կորեկ, ոսպ եւ սիսեռ ալ չբուսանիր այս հողին մէջը, այլ միայն մէկ տեսակ մը ցորեն կը ցանուի որուն կ'ըսուի դեր ցորեն: Տարեկան ըսուած սերմն ալ ոմանք տեղ տեղ կը ցանեն, որուն հացը սովալլուկ մարդ մը հազիւ կրնայ քիչ մը ուտել: Արդէն անկրկի է ըսինք այս հոդը: Սերմանուած ցորենները կը ջրուին աչնան եւ գարնան անձրեւներով: Սակայն այս ալ կայ որ եթէ քիչ մը աւելի տեղայ անձրեւը, կարմրագոյն տեսակ մը ժանդ կը նետէ ցորենին վրայ եւ ցորենի հատերը հասկին մէջ փճացնելով խոտի կը դարձնէ:

Բ. պատճառ աղքատութեան է ֆոլէչա ըսուած առեւտուրը: Բազէչցի քանի մը վաճառականք միշտ կը չրջին դիւղերու մէջ, եւ որու որ ստակ պէտք է կու տան հարիւրին քսան չահով եւ մուրհակները կը չինեն կ. պոլիս վճարելու պայմանաւ կամ ուր որ է պարտականին պտնդուխտը: Մուրհակները չինուելուն պէս անմիջապէս կը ղրկուին պանդուխտներուն որ վճարին չահով հանդերձ: Բայց եթէ պանդուխտը պատրաստի ստակը չունեցաւ մուրհակը կը վերադառնայ վաճառականին, եւ նա կու գայ կրկին կը նորոգէ մուրհակը հարիւրին քսան եւս չահը վրան դնելով եւ նորէն կը ղրկէ պանդուխտին վրայ: Շատ անդամ այնչափ կը նորոդուի հարիւր դահեկանոց մուրհակը որ մինչեւ տարին լրանայ, հարիւրին հարիւր չահ վրան կ'աւելնայ, թէ ինքը վճարէ եւ թէ իր որդին որ ի կ. պոլիս կամ ուրիշ տեղ պանդուխտ է: Նաեւ անոնք որ մարդ չունին դուրս կամ Ռուսաստան են իրենց պանդուխտները, անոնք չիչեալ դրամատէրերէն ստակը կ'առնուն ֆոլէչայի հաչուովը այսինքն հարիւրին քսան չահով եւ երկու կամ երեք ամիսէն վճարելու պայմանաւ, եւ երբ ժամանակը լրանայ ու կարող չլինին վճարելու անոնք պարտամուրհակը կրկին կը նորոգեն հարիւրին քսան չահը վրան դնելով:

Ա.տեն մը կայնի դրամատէրերք որք հարիւրին 25–30 չահը կ'առնէին մէկ տարուան համար, բայց հիմա ալ չեն տար այնպէս, դի ֆոլէչան աւելի չահաւէտ է իրենց համար:

Գ. պատճառ աղքատութեան է տրոց ծանրութիւնը: Երբ դիւղացւոյ հողերը չամուեցան, եւ վերջին աչխարհադիրը եղաւ որ իւրաքանչիւր արուէ 30 դահեկան գլխատան պահանջուեցաւ, դիւղացւոց տուրքերը կրկնապատիկ աւելցան: Հարկապահանջք դրեթէ չարունակ դիւղօրէից մէջ կը չրջին, եւ կը կերակրուին իրենք եւ իրենց ձիերը ձրիապէս: Այս պատճառաւ է որ ստիպուած են ֆոլէչայի առեւտուր ընել աղքատ դիւղացիք:

Կան երկրորդական պատճառներ Հայ ժողովրդեան աղքատութեան, զորս յաջորդ նամակաւս պիտի յիշեմ:

Ծղակ, Յունվ. 7/19, 1887 Ա. Ս. Ե.

ՀԱՆԴԷՍ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Ապրիլ 11 ըստ Յուն., և Ապրիլ 23 ըստ Լատ., 1887

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԻՐԱՑ ՎԻՃԱԿՆ

Զատկի տօնին առեն քաղաքական գործունէութիւնք քնականապէս ընդմիջեցան, եւ չունինք նշանաւոր կերպիւ կարեւոր լուր։ Կը ծանուցուի թէ Մ. Սթոյլոֆ պիտի մնայ ի Վիէննա։ Ռուսասէր մամուլը որ ուխտեալ է մեկնել ամէն գէպք համաձայն Ռուսիոյ չահուց, կ'ըսէ թէ ասոր պատճառն այն է որ Մ. Սթոյլոֆ պիտէ թէ Պուլղարական գործերը ընդ հուպ պիտի հասնին ճգնաժամու, եւ կը խորհի թէ աւելի ապահով է բացակայ մնալ։ Իրական պատճառն հաւանականապէս այս է թէ հարկ չկայ որ նա երթայ ի Տարմշտատ մինչ Իշխանը որոշապէս մերժած է վերընաւրուիլ, եւ նա առ այժմ կրնայ աւելի օգնել իւր երկրին Վիէննայէ քան թէ Սոֆիայէ։ Սապէն կ'իմանայ թէ նա պիտի երթայ ի Պերլին եւ անտի պիտի գառնայ Սոֆիա Սոպրանիէի գումարմանէն ճիշդ առաջ։ Բայց Սոպրանիէի գումարման ժամանակը դեռ ո-րոշուած չէ եւ կրնայ բաւական յապաղիլ։

Մ. Բաառօպալոֆ մնայ ի Վիէննա Զատկական տօնի միջոցին։ Տեարք Սթամպուլոֆ եւ Մութքուրոֆ, անդամք Իմամապետու-թեան, եկան տօնն անցուցնել ի Փիլիպպէ, եւ անտի դիտաւորութիւն ունէին այցելել Րումելիի այլեւայլ կողմերը։ Մ. Զիֆքոֆ, միւս Իմամապետն, էր ի Թրընովա։ Իմամա-պետութիւնը բաւական թուով պաշտօնակա-լաց ատիճաններէն բարձրացուցած է քանա-կին մէջ, որ կարեւոր քայլ մըն է։ Սղեք-սանդր Իշխանի հրաժարմանէն ի վեր ոչ մէկ պաշտօնակալի բարձրադոյն դիրք տրուած էր։ Այս գործով Իմամապետութիւնը կանո-նաւոր կառավարութեան մը պատասխանա-տուութիւնը կ'առնու իւր վրայ, եւ միան-դամայն կը ցնծ տեղերն որ թափուր մնա-ցած էին Ռուսական պաշտօնակալաց հրա-ժարմամբն։ Ըստ որում կը թուի թէ նոր Իշխանի մը փութանակի ընտրութեանը խոչ է Ռուսիոյ դիրքը, ուրիշ ճամբայ չմնար Իմա-մապետութեան եթէ ոչ համարել թէ դեռ ժամանակ մը պիտի տեւէ իւրեանց Իշխա-նութիւնը, եւ կատարել կանոնաւոր կառա-վարութեան մը պահանջել կարեւոր գործ-ներն։

Մ. Մանթոֆ, Ռուսճուքի քաղաքապետը, այնչափ ապաքինած է որ նորա բժիշկներն հրաման տուած են նմա դառնալ Պուլղրէէ Զատկի տօնէն անմիջապէս ետքը։ Զնա սպա-նել փորձող ոճրագործին դատաստանը պիտի սկսի Մպր. 25ին։ կին մը եկած է տեսնել զնա ըսելով թէ նորա ամուսինն է, բայց նորա կինն արդէն եկած էր եւ անոր հետ էր։ Կասկած կայ թէ միւս կինը, որուն Թոյլ չտուին երթալ բանտարկելոյն քով, չար նպատակաւ եկած էր։ Բուսմանական կառա-վարութիւնը վերջապէս կը մերժէ այլ եւս ապահան չնորհել Պուլղար փախստականաց, եւ այս գործը ցրտութիւն յառաջ բերած է ի մէջ Բումանիոյ եւ Ռուսիոյ։ Բայց իւր հիւ-րընկալութիւնը այդպիսի զեղծմանց գործած-ուղէն հեռու ուրիշ ընթացք չէր մնար Բու-մանիոյ։

Հիւպատոսներէն ոմանք ի Ռուսճուք քնն-նութիւն կատարած են ի մասին ամբաստա-նութեանց թէ այդ քաղաքին մէջ քաղաքա-կան բանտարկեալք ծեծուած եւ անարգա-նաց ենթարկուած էին։ Յայտարարած են թէ յիշեալ ամբաստանութիւնք բոլորովին անհիմն են, որպէս ամէն ոք գիտէր։

Վիէննայի Սակարանին մէջ պիներն ինկան, վասն զի լուր եկաւ թէ Ռուսիա հրաման տուած էր չինել 6,000 վրան վասն պաշտօնակալաց եւ իբր 100,000 վասն զօրաց։ Պերլինէ եւս կը ծանուցուի թէ «ընդհանուր համոզում կայ թէ Ռուսական նոր փոխառութիւն մը պիտի կնքուի, գումարն ըլլալով 100,000,000 րուբլի։» Միւս կողմանէ սիրալիր ընդունե-լութիւնն զոր ըրաւ Ֆրանսիս Եոզէֆ կայսրը Զօր. Քաուլպարսի, որուն ընծայեց իւր լուս-անկարը ճոխ չրջանակաւ, կը կարծուի թէ կը ցուցնէ մերձեցում ի մէջ Ռուսիոյ եւ Աւ-ստրիոյ։ Մրնչին Բառն կը ծանուցանէ թէ Թուրքիա երբեակ դաշնակցութեան միանա-լու վրայ է։ Այս հաւանականապէս սխալ է, բայց տարակոյս չկայ թէ երբեակ դաշնակ-ցութեան դոյութիւնը զօրաւոր նպաստ կ'ըն-ծայէ խոհական ընթացքին որուն նա հետե-ւած է։ Նա կը մերժէ յեսս կոչել զրիզա Պէյ, որպէս եւ զօրօք դրաւել զՍուեզ։ Բուս-մարկ, թէպէտ Ռուսիա սերտիւ յանձնարա-րած է զերկոսին։

Այժմ կ'ընուի թէ Մ. ալ կիերս պիտի չկարգուի լիաժող Նախարարապետ, այլ պի-տի ընդունի Սբ. Վլատիմիրի չքանչանը։ Այ-սու նա միայն հաւասար պիտի ըլլայ ատեա-ճանաւ Մ. Կաֆքոֆի, որ արդէն ընդունած է նոյն չքանչանը, եւ պիտի մնայ անորոշ թէ Զաբը ո՛ր աչխարհականութեան պիտի հետեւի։

Ի մէջ Դաղիոյ եւ Գերմանիոյ յարաբերու-թիւնք անփոփոխ են։ Բառն կը յիշէ Դաղիա-կան հեծելազօրաց չարժումներ որ կատար-ուած են ի Լիւնվիլլ, իբրեւ «զրգռիչ գործ որ կը թուի թէ կը ծագի միայն Գերմանիոյ զայ-րոյթ եւ երկիւղ ազդելու քաղաքէ։» Դաղիական մամլոյն թշնամական ոգին եւս դարձեալ առիթ կու տայ գանգատանաց։ Բայց ատոնք ծփանք են միայն խաղաղ մա-կերեսին վրայ։

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Հնդկաստանի Թայմը ընդունած է օրինակ մը յայտարարութեան զոր Էմիրը գրուած է Ա.ֆղանիստանի մէջ։ Այն չէ, որպէս ծանուց-ուած էր, հրաւէր ի կրօնական պատերազմ, այլ երեւակայական նկարագիր ընդհանուր քաղաքական իրաց վիճակին եւ Թուրքիոյ եւ նորա դրացեաց յարաբերութեան։ Օսմանցիք, կ'ըսէ յայտարարութիւնը, կը բաղձան որ մէկ միլիոն զօրաց քանակ մը դրուի ընդ ութսմա-նեան վրայ։ Սուլթանին, եւ կը թուի թէ Էմիրին նպատակն է համոզել իւր հպատակները որ հաւաքին իւր դրօշին ներքեւ, որպէս զի Ա.ֆղանիստան կատարէ իւր մասն ի դիպել ընդհանուր պատերազմի։ Յայտնի չէ դեռ թէ որատիճան տարածուած է ապստամբութիւնն յԱ.ֆղանիստան, եւ ոչ նաեւ թէ ճշմարիտ է, որպէս կ'ըսուէր անցեալ շաբթու, թէ Դըլ-զէյք դրաւած են ղՈւզնէ։ Պոմպէյէն ուղղեալ հեռագիր մը կ'ըսէ, «Ըստ լրոց որ առնուած են բնիկ աղբիւրէ, Էմիրին զօրքը դիչերանոց յարձակեցան Դըլզէյներուն վրայ, որք կո-րսան 200 մարդ եւ բազումք վիրաւորուե-ցան։ Բաւական թուով ուրիշ ցեղեր ապըս-տամբած են։» Բայց այդպիսի աղբիւրէ առ-նուած լրոց դոյն հաւանականութիւն կրնայ ընծայուիլ։ Կրնայ ճշմարիտ ըլլալ, որպէս ու-րիշ հեռագիր մը կ'ըսէ, թէ Մէրվի Ռուսա-կան բերդապահ զօրքը յառաջ կը քալէ դէպ ի Ա.ֆղանեան սահմանադլուխը, բայց այս չնչանակեր առաւել քան մը քան պատչած զգուշութիւն, երբ երկիրը այդպէս տագ-նապալ է ներքին յուզմամբ։ Եւ սակայն այս խռովութեանց պատճառին ճիշդ այն տեղն երբ Ա.ֆղանեան սահմանագլխոյ յանձնախումբը զարձեալ կը դումարի ի նիստ ի Սբ. Բեդերս-պուրկ՝ կը դրաւէ ուշադրութիւն, որպէս նա-եւ այս իրողութիւն թէ Ռուսահայիք կ'ըսեն որ Դ.ըլզէյք ապստամբած չեն, այլ Էմիրը ինքն զիտմամբ յարուցած է զանոնք ի զէն որպէս պիտի արդելէ Իւսպէկներու խաղաղասէր ցեղը Ռուսական հողն անցնելէ։

—Հեռագրական գործակալութիւնը երկիւ-ղալի լուրեր կը հաղորդէ Հապէչիստանէ, բայց հաւանականապէս անհիմն են։ Նախ երկիւղ յայտնուեցաւ նկատմամբ չոգենաւուն որով կը նաւարկէր Զօր. Սալէթթա, յաջորդն Զօր. Ժէնէլի ի հրամանատարութիւն Իտալական զօրաց, բայց նորագոյն հեռագիր մը կը ծա-նուցանէ թէ նա ապահով հասած է Սուէզ։ Հաւանական է թէ բուռն փոթորկի հանդի-պեցաւ Կարմիր Ծովուն մէջ։ Յետոյ կը ծա-նուցուի թէ 25,000 Հապէչք ընդ հրամանա-տարութեամբ Բաս Ալուլայի կը պատրաստուին յարձակիլ Իտալացւոց վրայ։ Բայց հաւանա-կան չէ որ Յովհաննէս Թագաւորն այնչափ ազէատ ըլլայ Իտալիոյ զօրութեան վրայ որ զրգռէ պատերազմ որոյ զրեթէ անվրէպ արդիւնքն կ'ըլլայ կորուստ իւր գահուն, եւ բաց աստի նա ունի ուրիշ թշնամիներ հանդէպ որոց միշտ ստիպուած է աչալուրջ դանուիլ։ Զրույց մը կայ, որ կը կարծուի հաւատաւորութեան, թէ Սուտանցիք յաղթած են նորա զօրաց կալի-թիմ անուն տեղ մը։ կը ծանուցուի ի Սուա-կին թէ Իտալացիք ձերբակալած են Հա-պէշ եպիսկոպոս մը որ ցամաք ելած էր ի Մա-սուա Երուսաղէմէ դառնալով, եւ պիտի պա-հեն զնա մինչեւ Հապէչք արձակեն զկոմս Սավոյրուք։

—Հեռագիրը լուր կը բերէ թէ երկու Անգ-լիական չոգենաւեր նաւարեկած են։ Վէզ-ֆոթէա չոգենաւը արկածեցաւ Տիբէրի մօտ Անգլիական Ջրանցքին մէջ, եւ նաւաստինե-րէն 26ը կորսուեցան, եւ Թասմանիա նաւա-բեկեցաւ Բորսիքայի մօտ, եւ ըստ նորագոյն լրոց 281 ճամբորդներէն եւ նաւաստիներէն 24 անձինք միայն ազատած են։

—Իրլանտացւոց պատգամաւորութիւն մը ներկայացաւ Նախագահ Գլիվլանտի, հրա-տիրել զնա ժողովոյ մը որ պիտի դումարէր ի Ոուչինկթըն, քաղաքելու համար ընդդէմ Իր-լանտայի Ոճրոյ Օրէնքին զոր Խորհրդարանը կ'ուզէր հաստատել։ Նախագահն քարտու-ղարը ծանոյց անոնց թէ բացայայտ կերպիւ անպատչած է որ Նախագահը պաշտօնապէս ներկայ ըլլայ այդպիսի ժողովոյ, եւ պատ-ճառաւորք մեկնեցան առանց Նախագահին ներկայանալու։ Նուազ յարգանօք վարուե-ցան երբ Նիւ Ճըրսիի Ռամկապետական կա-ռավարիչը մերժեց Նախագահել անոնց ժո-ղովներէն միոյն։ Իւրեանց տհաճութիւնը յայտնելու համար Իրլանտացիք քաղաքային ընտրութեան մը մէջ քուէ տուին Հանրա-պետականաց հետ, որով այդ կուսակցութիւնը մեծամասնութիւն ունեցաւ։

Ամերիկեան Իրլանտացիք կը ապատնան բըռ-նութիւն ի գործ դնել, եւ կ'ըսուի թէ Գա-նատայի Ծերակոյտը իւր առաջին նիստը դրն-ւական պիտի ընէ ուժանակի երկիւղիւ։

—Նկատմամբ ձկնորսութեանց վէճին, Նա-խագահ Գլիվլանտ ըսած է թէ Միացեալ Նա-հանգաց կառավարութիւնը պարտի վրէժ առնուլ Գանատայի կառավարութեան թըշ-նամական գործոյն համար, ըստ որում այդ-պէս արժանապատուութեան կը դպչի այս խնդիրը։ Գանատական դիւանագէտ մը պա-տասխանած է ցուցնելով թէ անցեալ յունն

ամաց մէջ առեւտուրն ի մէջ Գանատայի եւ Միացեալ Նահանգաց՝ մեծաւ մասամբ նըպաստաւոր եղած է վերջնոյն, եւ թէ, եթէ վրիժառութեան նպատակաւ օրէնք հաստատուի, Միացեալ Նահանգք պիտի կորսցուցնեն այդ առաւելութիւնը հանդերձ չահով զոր կ'ընեն երկաթուղեաւ փոխադրելով Գանատական վաճառք ի նաւահանգիստս, վասն զի յայնժամ Գանատա պիտի դնէ Մեծին Բրիտանիոյ՝ փոխանակ Միացեալ Նահանգաց չուկաներէն։

—Ստուգուած է թէ Ամերիկայի երկաթուղեաց միոյն վրայ երեք տարիէ ի վեր կազմաւորեալ գողութիւն մը յառաջ տարուած է։ Իբր 300 պաշտօնակալք մասնակից են եւ առաւել քան 60 անձինք ձերբակալուած են։

—Օտեսայէն ի Վիէննա ուղղեալ հեռագիր մը կ'ըսէ թէ Ապրիլի 10ին բանակի 482 պաշտօնակալք բերուեցան հոն՝ ղինուորական խիստ հսկողութեան ներքեւ։ Սոքա ամբաստանեալ էին թէ մասնակից էին Զարն սպանելու դաւին, եւ կը տարուէին յԱբեւելեան Ասիա։ Կ'ըսուի թէ Զարին դէմ ուրիշ դաւաճանութիւն մը դտնուած է Ապր. 6ին։

—Սալանիացիք գրաւած են Սահարայի աբեւմտեան ծովեզրէն 500 մղոն տեղ, բայց բոլոր այդ հեռաւորութեան մէջ միայն մէկ ծանծաղ նաւահանգիստ կայ. եւ այդ իսկ սակաւ անոյշ ջուր ունի, եւ այդ պատճառաւ դժուար է որ գաղթականութիւն մը հաստատուի հոն։ Սակայն Սալանիոյ նպատակը չէր այնչափ տիրանալ 75,000 քառ. մղոն տարածութեամբ անապատ երկրի, որչափ ունենալ երկրի սեպ ի մէջ Մարոդի հարաւային եղերաց եւ Դաղիոյ ստացուածոց ի Սենեկալ։

—Բրիտանական Ծորհրդարանը Ապր. 17ին մերժեց բարեփոխում մը Իրլանտայի պատժական օրինաց, եւ վաւերացուց օրէնքը երկրորդ ընթերցմամբ։

—Զօր. Ֆոն Շվայնիճ, որ բաւական տարիէ ի վեր Գերմանիոյ դեսպանն եղած է ի Սբ. Բեդերսպուրկ, ըստ Թայմսի թղթակցին, պիտի կարգուի յաջորդ Մ. Ֆոն Բէնսըլի, Գերմանիոյ դեսպանին ի Հռոմ։ Այս փոխոխութեան պատճառ կը ցուցուի Զօր. Շվայնիճի վատառողջութիւնը, բայց կը հաւաստեն թէ իրական պատճառն որոյ վասն նա կը բաղձայ այս փոփոխութեան՝ այս է որ այժմու Ցարը չնկատեր դնա այնչափ հաչտ աչօք որչափ կը նկատէր նախորդ Ցարը, եւ նորա Ջանքերն՝ բարեկամական յարաբերութիւն պահելու համար ի մէջ երկուց պետութեանց եղած չեն այնչափ յաջող որչափ էին յաւուրս Ալեքսանդր Բ. ի։

—Մ. Ուատինկթոն, Դաղիական դեսպան ի Լոնտոն, տեղեկագրոյ մը մէջ զոր ուղղած է Մ. Ֆլուրէնսի, Արտաքին Գործոց Նախարարին, յոյս կը յայտնէ թէ ի մօտոյ համաձայնութիւն պիտի գոյանայ Նոր Հեպրիտեան կղզեաց խնդրոյն մասին։

—Առաւել քան 4,000 գաղթականք ցամաք ելան ի Նիւ Եորք Ապր. 8ին։ Գաղթականին չարժումը մեծ աչխուժիւ կը սկսի այս տարի։

—Պարսիկ Բուրդեր, յարեւմուտս Ուրմիոյ, Նեղութիւն կու տան, եւ Դաւրէժի կառավարիչը երեք դունդ զօրք դրկած է բարեկարգութիւն հաստատելու համար։ Պատրաստութիւնք կը կատարուին ի Թէհրան ընդունելու համար զԻչխան Տոլկորուքի, Ռուսիոյ նոր դեսպանն այնպիսի չքեղ ցոյցով որոյ նմանը ցարդ տեսնուած չէ ի Պարսկաստան։

—Շուէտի Թադուհին վիրաբուժական դժնդակ գործողութեան մը ենթարկուած է, բայց սկսած է տակաւ ապաքինիլ։

—Ա.ստրիացի ճանապարհորդը, Տոգ. Օսդար Լէնձ, նոր դարձած է Վիէննա յաջող եւ արագ ուղեւորութիւն մը կատարած ըլլալով յԱ.իրիկէ, Դոնկոյի ընթնէն՝ յարեւմուտս, մինչեւ Զամպէսիի բերանը՝ յարեւելս։ Գաւառը որուն մէջէն նա անցաւ ոչ եւս այն բարբարոսական վիճակին մէջ է յորում դըտաւ զայն Մր. Սթանլի դեռ քանի մը տարի առաջ։ Բնիկ ցեղեր ներսերը քաչուած են, եւ Եւրոպական գաղթականութիւնք յառաջ քաշած են յարեւմտից եւ Արաբացւոց առեւտրական կայաններ՝ յարեւելից։

—Հոլանտական կառավարութիւնը որոշած է կառուցանել երկաթուղի մը Սումաթրա կղզւոյն մէջ՝ տեղւոյն ածխահանքերը գործածելու համար։ Կ'ըսուի թէ կղզւոյն ածուխը լաւագոյն Անգղիական ածուխէն գերազանց է, եւ քանակութիւնը կը հաչուուի 200,000,000 տակառաչափ։ Երկաթուղւոյն չինութիւնը պիտի տեւէ 6 տարի։

—Երկու հաղար Ռուսական Լեհացիք, որ համակիր են Ոչնչականաց հետ, ժողով մը դումարեցին ի Նիւ Եորք զայրոյթ յայտնելու ընդդէմ Նախագահ Գլիվլանտի եւ Արտաքին Գործոց Նախարար Պայարտի, վասն զի կընքեցին դաչնագիրն ի մէջ Ռուսիոյ եւ Միացեալ Նահանգաց զոր յիչեցինք անցեալ չաբթու։

—Կը հաւաստեն թէ յարաբերութիւնք ի մէջ Բապուլի եւ Բանտահարի, որ վերջերս ընդհատեալ էին, այժմ վերահաստատուած են։

—Էլ Բոհերչ կը ծանուցանէ թէ Պրազիլի կայսրը ծանրապէս հիւանդ է եւ թէ կոմս եւ կոմսուհի ա'Էօ (որ Կայսեր միակ դուստրն է) հեռագրաւ կոչուած են ի Բրիոյ Եաանէյրոյ։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒԲԵՐ

Երկու չաբաթ առաջ հրատարակեցինք լուր մը թէ երկու Հրեայք ի Գատըզիւղ փորձած էին դողնալ Հայ աղջիկ մը, եւ թէ Հրէից մին ձերբակալուելով աղջիկը ճանչցած էր թէ նա էր չարագործ մին։ Այժմ յիչեալ Հրեայն արձակուած է վասն զի աղջկան վըկայութիւնը հաստատող ապացոյց չէ գըտնուած, եւ կ'ըսուի թէ Հրէին փաստաբանը դատ պիտի բանայ այն թերթին դէմ որ նախ հրատարակեց այդ պատմութիւնը։ Լէվանդ Հէբալի թղթակից մը կը խնդրէ այդ թերթէն ընել զոր լինչ կրնայ յուղումը հանդարտեցունելու համար, եւ խմբագիրը կը դիմէ Ցոյն եւ Հայ կղերին որ նպաստ մատուցանեն առ այս։ Կը խնդրէ մանաւանդ անոնցմէ որ իւրեանց հօտերուն մտքէն բառնան այն անհիմն նախապաչարումը թէ Հրեայք սովոր են գործածել Քրիստոնէի արիւն իւրեանց կրօնական արարողութեանց մէջ։ Անտարակոյս ժամ է որ միջին դարուց այս աւասպելն ի բաց թողուի։ Չկայ լինչ որ արդարացունէ այնպիսի վէճեր որք ըստ Մխոփ-ի պատահած են ի մէջ Հրէից եւ Հայոց ի Դուղկունճուք եւ ի Խասպիւղ անցեալ չաբթու։

—Դանիէլեան-Քոլէջի թղթակից մը գրելով Բէօղրիի գաւառակէն, Գասթամունիի գաւառին մէջ, կը պատմէ ուրիչ նախապաչարում մը։ Գիւղերէն միոյն մէջ գտնուած է դիակ մը պերեզմանէն հանուած եւ գըլխատուած, եւ ուրիչ գիւղի մը մէջ եւս դիակ մը պերեզմանէն հանուելով պատանքը գետակի մը եղերքը կախուած է։ Ստուգուած է թէ ասոնք ի դործ դրուած են տգէտ մարդոց կողմանէ որ կը կարծէին թէ այդու կրնային անձրեւ իջեցունել։

—Լէվանդ Հէբալ կը գրէ թէ աւազակներ որ կը կարծուի թէ Մէհմէտ Փէհլիվանի խումբէն են, ութ ճամբորդաց խումբ մը կողոպտած են Պոսիորի վերին ծայրը եւ անոնցմէ 30 ոսկի առած են։ Մակեդոնիոյ Մանաթըրէ կը գրեն թէ աւազակաց երկու խումբեր ձերբակալուած են։ Ասոնց մին դեռ նոր կողոպտած էր Տէսքան Բուէյ դիւղը։

—Գեր. Ժողէֆ Տէպս, Մարոնիներու Արքեպիսկոպոսն ի Պէյրութ, մայրաքաղաքս կը գտնուի։ Նա գնաց Հռոմ, եւ ներկայացաւ Պապին, եւ այժմ եկած է Կ. պոլիս իւր վեհապետին յայտնելու հաւատարմութեան ըզգացումն զոր կը կրէ Մարոնիներու համայն հասարակութիւնը։

—Մի քանի չաբաթ առաջ հաճութեամբ կարդացինք նամակ մը զոր գրած էր Պէյրութի Գոլէճին Բրոֆէսորներէն մին, եւ կը նկարագրէր զարմանալի կատարելութեամբ պահուած եւ գեղեցիկ քարափոր գերեզմաններ որ գտնուած են Սայտայի մօտ (նախկին Սիտոն)։ Կը հաչուուի թէ սոքա կ'արժեն 30,000 ոսկի, եւ Համոի Պէյ, անօրէն կայսերական մուսարանին, գացած է բերել զանոնք մայրաքաղաքս իւր հսկողութեան ներքեւ։

—Անգղիական ղօրաց լուր եկած է թէ Բապպիչներու բարեկամ ցեղը կռուած է Տէրվիչներու դէմ ի Սուտան եւ յաղթած են անոնց, նաեւ թէ Օսման Տիկմա յաղթուած է այն ցեղերէն որ միաբանած էին անոր դէմ։ Աւելի հաւանականութիւն կը ստանայ այս լուր սա իրողութեամբ թէ երեք պատգամաւորք եկած են ի Ուատի Հալֆա բերելով վեհ. Սուլթանին, Վիկթորիա Թագուհւոյն եւ Խեիվին ուղղեալ նամակներ Մեհտիի յաջորդէն, Ապտուլլահ Խալիֆայէ։ Պատգամաւորք ուղեկիցներով զրկուած են ի Թահիրէ։

—Պանտըրմայէն Թղթակից մը կը գրէ. — Անցեալ կիրակի մարտ 22ին 112 տարեկան ծեր կին մը մեռաւ, որ մինչեւ հինգ տարի առաջ իւր ընտանեկան գործերը լինք կը կատարէր։ Զորս նոր ակռայ հանած էր եւ չատ առոյգ էր։

—Մ. Մանթոճ դարձաւ Բուսմուդ եւ սկըսեց կատարել պաչտօնական գործեր։ Ժողովուրդն ընդունեց զնա մեծ ցոյցով, եւ իբրեւ պատիւ՝ զօրաց գունդ մը եւ երաժչտաց խումբ մը ուղեկցեցաւ նմա մինչեւ նորա բնակարանը։

—Շերիֆ Փաչա, Եղիպտոսի դլխաւոր դիւանագիտաց մին, մեռաւ Զորեքչաբթի օր։ Նա եղաւ Նախարարապետ թէ' Իսմայիլ Փաչայի եւ թէ' այժմու Խեվին օրով, եւ Իսմայիլ Փաչայի ուղեւորութեան միջոցին յԵւրոպա, Շերիֆ փաչա կարգուեցաւ Խնամապետ։ Վէզիրութեան պաչտօնէն վերջին անդամ հրաժարեցաւ 1884ին, եւ անկէ ի վեր կ'ապրէր յատուածնութեան։

—Մր. Բրինկըլ, նոր Ընդհ.-հիւպատոս Միացեալ Նահանգաց, հասաւ Կ. պոլիս Հինգչաբթի օր։

ԱՐԺԷՔ ԴՐԱՄԱՑ
Ապրիլ 11/23, 1887
Գոնս. [կարն վճրլ.] 15 17 | Բուս. Երկ.-բաժին 33 50
Պարտուց Յարդարման Թղթադրամ (Թասֆիյէ ի Տիւյուն Գայմէսի) 18 | Ներքին Փոխառ. 39 21
ԴՐԱՄԱՑ, Օսմ. լիրան 100ը
Մէճիտիյէ 107 23 | Բուսիոյ բոլ 90 30
Մէճթուլիք 98 20 | Նաբոլէոն 88 12
Պէշլիք 102 20 | Գրմիդ 51 20
Ալթըլըգ 102 20 | Անգղ. լիրա 111 18
Մանէթ Թղթադրամ 10 3

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ
Ի ՏՊԱՐԱՆԻ Ս. ՅԱԿՈԲ ՊՕՅՃԱՃԵԱՆ
Ցինճանճըյար եօգուղը, Ամէրիգան խան